

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз необоротних матеріальних активів»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Пікалова Юлія Григорівна
Керівник: Прийдак Т.

Полтава 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	9
1.1. Економічний зміст необоротних матеріальних активів, їх класифікація та оцінка.....	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	20
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	29
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	29
2.2. Облік наявності й руху необоротних матеріальних активів та відображення інформації у звітності.....	35
2.3. Податкові аспекти обліку операцій з руху необоротних матеріальних активів.....	42
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	45
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	45
3.2. Аналіз наявності, динаміки та стану необоротних матеріальних активів	53
3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів та шляхи її підвищення	62
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сьогодення вітчизняна економіка наповнена великою кількістю підприємств, що здійснюють діяльність у різноманітних сферах, мають свою специфіку, проте, їх об'єднує необхідність у прийнятті оперативних управлінських рішень. Основною таких рішень та ефективність їх виконання залежить від облікової інформації, адже її дані є можливістю для оцінки стану підприємств, всебічно відображаючи економічну ситуацію та виступає базою для розрахунків показників фінансово-економічного стану. Облікові дані дають можливість оцінити інвестиційну привабливість підприємства, показуючи його сильні та слабкі сторони. Особлива увага приділяється стану необоротних активів на підприємствах, які є основою у здійснення діяльності.

Необоротні активи – одна з найважливіших частин майна підприємства, часто вони становлять найбільшу частку у активах та мають значний вплив на ефективність здійснюваної діяльності. Це можуть бути приміщення, транспортні засоби, обладнання, станки, вантажні автомобілі, комбайни, трактори, автокрани, естакади тощо. Маючи в достатній кількості і складу, необоротні активи забезпечують безперебійність виробництва, тому питання раціонального використання необоротних активів завжди є актуальним. Також, для повного покриття інформаційних потреб користувачів щодо необоротних активів, їх стану та інвестиційної привабливості (для зовнішніх користувачів), господарюючим суб'єктам необхідно розробляти ефективну методику відображення в обліку інформації, облікова служба має дотримуватися всіх вимог чинного законодавства та встановленої облікової політики як до обліку необоротних активів, так і по діяльності в цілому.

Значний вклад у дослідження проблем обліку необоротних активів внесли такі відомі вчені-економісти як: Бойко Р. В. [2], Бредіхін В. М. [4], Бурова О. М. [5], Вінниченко О. [16], Геєнко М. М. [7], Довгань П. О. [10], Карпенко В. [16], Кафка С. М. [17], Мокрицька І. Ю. [4], Омеляненко Д. О. [7],

Петриківа О. [16], Пінчук Т. А. [56], Сарапіна О. А. [56], Сماشнюк О. В. [58], Федоровська Д. С. [66+-], Янченко Н. В. [4] та інші.

Дослідженням проблематики фінансового управління необоротними підприємства зробили такі науковці: Бівалькевич Є. [14], Бойко Л. І. [1], Войтенко А. [6], Громаков О. І. [1], Зінченко О. [14], Кандиба К. О. [15], Малахов В. [22], Морозова Є. П. [6], Мичак Н. О. [25], Оніщенко І. [22], Прохорова Л. [49], Фостійчук А. [49] та інші.

Аналіз стану активів підприємства, та економіко-правові аспекти їх розвитку досліджували такі вчені: Брагіна О. С. [3], Василюк М. М. [53], Гнатенко Є. П. [8], Загайчук К. І. [13], Лещук Г. В. [53], Олянецька М. С. [54], Романовський В. О. [3], Савків У. С. [53], Савченко А. М. [54], Тарасюк Ю. В. [62], Топоркова О. А. [13] та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи виступає розроблення теоретичних положень та практичних рекомендацій відносно вивчення сутності необоротних матеріальних активів необоротних підприємства, методики їх обліку і аналізу.

Завданням наукового дослідження є:

- дослідження основних підходів щодо тлумачення сутності необоротних матеріальних активів та порядку визначення їх оцінки;
- проаналізувати чинну класифікацію необоротних матеріальних активів в науковій літературі, законодавчих, нормативних та інструктивних актах і вдосконалити її;
- зробити огляд науково-літературних джерел щодо проблематики обліку необоротних матеріальних активів;
- дослідити стан організації бухгалтерського обліку на підприємстві;
- розглянути порядок відображення в фінансовому обліку та звітності ПАФ «XXXX» операцій з необоротними матеріальними активами;
- проаналізувати основні показники діяльності ПАФ «XXXX»;
- сформувати ефективну методику економічного аналізу необоротних матеріальних активів ПАФ «XXXX»;

- проаналізувати стан та рух необоротних матеріальних активів в ПАФ «XXXX»;
- оцінити ефективність використання необоротних матеріальних активів ПАФ «XXXX»;
- розвинути методичні засади обліку та аналізу ПАФ «XXXX» шляхом надання рекомендацій щодо удосконалення зазначених аспектів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є облік і аналіз матеріальних необоротних активів ПАФ «XXXX». Предметом дослідження є методика обліку і аналізу операцій з необоротними матеріальними активами в ПАФ «XXXX».

Методи дослідження. В науковому дослідженні відповідно до поставленої мети використано такі методи: аналіз, синтез та порівняння – для деталізації необоротних активів; системний підхід при розкритті сутності необоротних матеріальних активів підприємства та методики облікового відображення складових необоротних матеріальних активів на рахунках та у звітності. Під час дослідження також використовувались методи – статистичний, коефіцієнтний, порівняння, вибіркового обстеження та групування, графічний, логістичний, розрахунково-конструктивний та інші прийоми економіко-статистичного дослідження.

Інформаційну базу для наукового дослідження склали чинні нормативно-законодавчі акти, періодичні фахові видання з питань обліку необоротних матеріальних активів, фінансова звітність та інша документація ПАФ «XXXX».

Наукова новизна одержаних результатів:

1) дослідження категорії «основні засоби», як об'єкту обліку показав, що по-перше, це один з видів майна, яке виступає як засоби роботи під час виготовлення товарів, здійснення робіт або надання послуг, а також майно, що є допоміжним під час керування діяльністю підприємства; по-друге, матеріальні активи, які утримуються підприємствами з метою використання їх у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.

2) детально досліджено питання обліку основних засобів за МСБО 16 та НПСБО 7. Встановлено, що існує цілий ряд відмінних ознак: у термінологічному словнику; у класифікації груп (класів) основних засобів; в особливостях обліку амортизації основних засобів; у формуванні первісної вартості основного засобу; у відображенні інформації про основні засоби у фінансовій звітності. Зроблено висновок, що питання уніфікації Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 вимагає суттєвих доопрацювань і доповнень в напрямку пристосування їх до конкретних умов господарювання, з метою удосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в кваліфікаційній роботі теоретичні висновки і практичні рекомендації можуть бути використані для удосконалення формування облікової інформації щодо необоротних матеріальних активів на вітчизняних підприємствах та оптимізації внутрішнього контролю необоротних матеріальних активів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, доповідалися й одержали позитивну оцінку на засіданнях науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик (березень, жовтень 2023 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 тез у матеріалах конференцій («Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та НПСБО», «Економічний зміст та класифікація основних засобів») загальним обсягом 0,12 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1. Економічний зміст необоротних матеріальних активів, їх класифікація та оцінка

Величина, склад і співвідношення оборотних та необоротних активів підприємства впливають на ліквідність, фінансову стійкість та спроможність вчасно погашати борги суб'єктами господарювання.

Поняття «необоротні активи» та «необоротні матеріальні активи» мають дещо різні значення в бухгалтерському обліку та економічній теорії, оскільки розглядаються з різних точок зору.

Це пов'язано з тим, що вони розглядаються з різних точок зору. Для того, щоб з'ясувати сутність поняття необоротних активів, слід звернутися до історії економічних досліджень.

Уперше термін «основний капітал» увів Адам Сміт. Він трактував капітал як частину запасів продукції, не використану на споживання, що дає прибуток, або за допомогою якого працею створюються нові блага. Це дало вченому підставу визначити елементи структури капіталу, поділивши його на основний та оборотний капітали.

«Весь капітал будь-якого підприємця неодмінно поділяється на капітал основний і капітал оборотний» [44].

Основний капітал на відміну від оборотного характеризується тим, що приносить дохід (прибуток), не надходячи в обіг або не змінюючи власника. Складові основного капіталу наведено на рис. 1.1.

Відтак, оборотний капітал він розглянув, як частину капіталу, яка приймає участь в обороті та приносить прибуток у сфері обігу.

Відповідно він вважав, що, до складу основного капіталу відносяться машини, знаряддя праці, будівлі та земля, а до оборотного капіталу належать

грошові кошти, сировина, матеріали тощо. Як висновок, А. Сміт зазначив, що за рахунок збільшення оборотного капіталу, зростає основний [59].

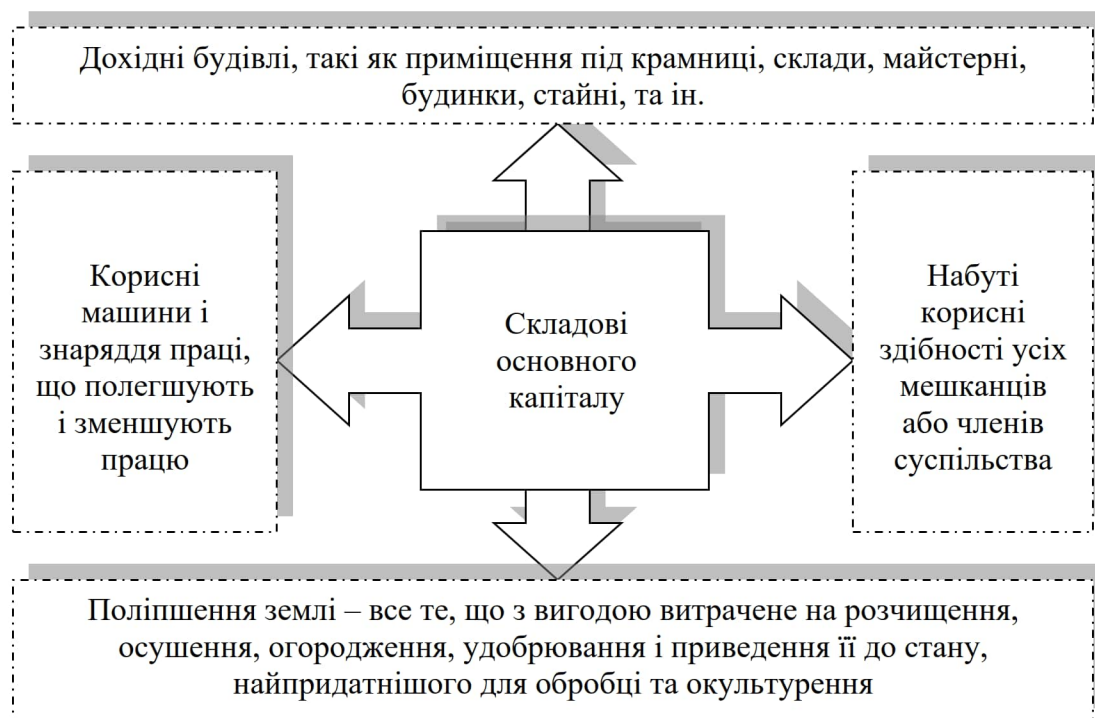

Рис. 1.1. Складові основного капіталу за А. Смітом

Д. Рікардо, поділяючи капітал на основний і оборотний, виокремив критерій їх поділу – час обороту (відтворення) засобів виробництва. «Залежно від того, як швидко зношується капітал і як часто він вимагає відтворення, капітал зараховується до оборотного або до основного» [3].

З точки зору економічної теорії – необоротні матеріальні активи є засобами виробництва, які тривалий період використовуються в господарській діяльності і переносять свою вартість на новостворену продукцію частинами. За статистичними даними сумарних показників балансів великих та середніх підприємств України за видами економічної діяльності частка необоротних активів становила 46,43 % у 2022 році [61].

Значення цього показника є стабільним і в попередні досліджувані періоди, що свідчить про їхню значну питому вагу у майні підприємств незалежно від форми власності та виду економічної діяльності (рис. 1.2) .

Рис. 1.2. Структура активів балансів великих та середніх підприємств України

Проте до складу необоротних активів входить надзвичайно різноманітне майно підприємства, яке відрізняється за: фізичною формою, призначенням, способом використання, нематеріальною природою, активністю застосування та іншими критеріями. Окрім того, структура необоротних активів значно відрізняється у різних країнах (рис. 1.3).

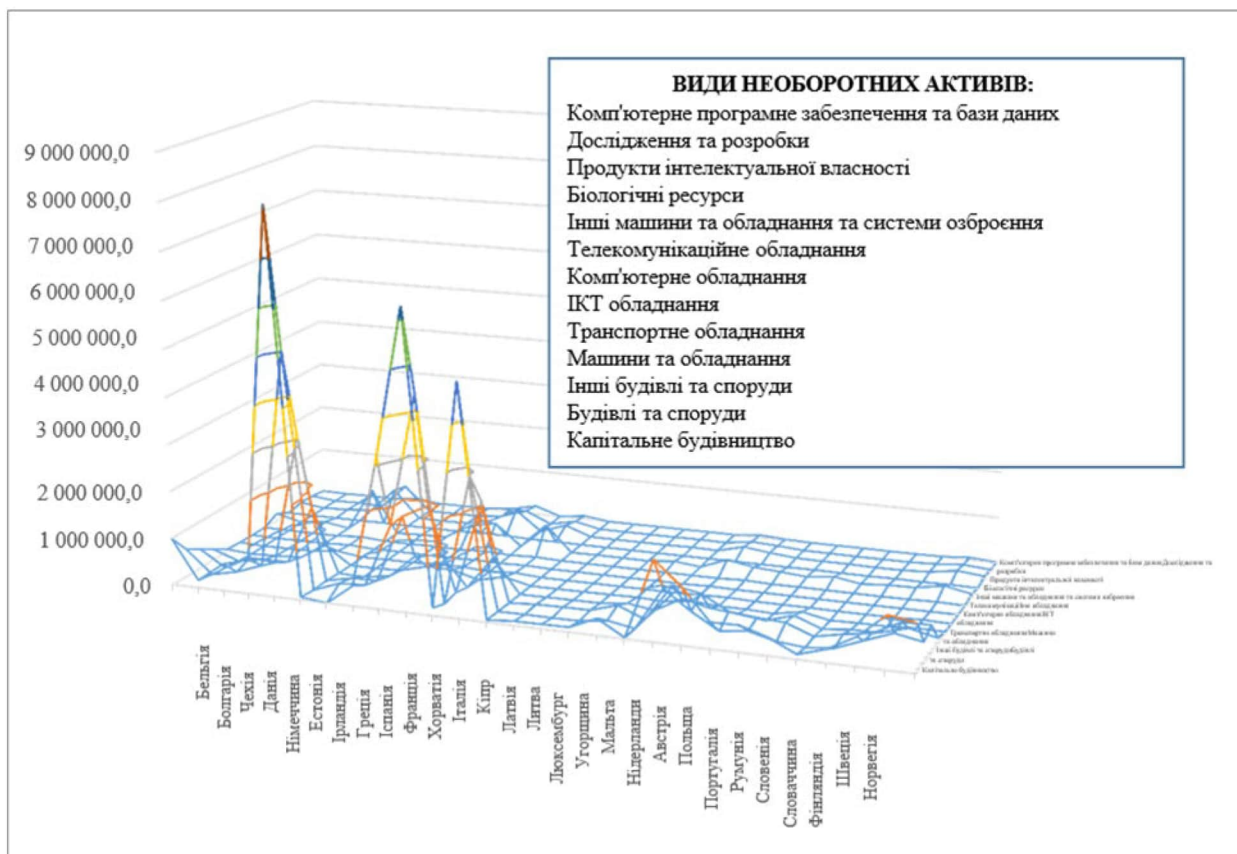

Рис. 1.3. Структура необоротних активів за країнами ЄС у 2020 р. (млн. євро)

Відтак, у більш економічно розвинутих країнах ЄС, таких, як: Франція, Данія, Італія, Німеччина, Іспанія, значну частку майна становлять нематеріальні активи.

Відповідно до даних Євростату, до необоротних активів у ЄС відносяться: дослідження й розробки, продукти інтелектуальної власності, інші машини та обладнання та системи озброєння, біологічні ресурси, комп'ютерне програмне забезпечення та бази даних, телекомунікаційне обладнання, комп'ютерне обладнання, ІКТ обладнання, транспортне обладнання, машини і обладнання, капітальне будівництво, будівлі та споруди, інші будівлі і споруди.

Оскільки необоротні матеріальні активи являють собою складову частину необоротних активів, то і базові критерії визнання будуть такими ж. Разом з тим, доречним буде застосування критеріїв наявності матеріальної форми, виробничого та невиробничого призначення, перенесення вартості частинами впродовж строку їх корисного використання (експлуатації).

Питання обліку необоротних матеріальних активів в Україні регламентовано певними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку НП(С)БО, зокрема: НПСБО 7 «Основні засоби» [29], НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [30]. Саме поняття Складові частини необоротних матеріальних активів зображено на рисунку 1.4.

НЕОБОРОТНІ МАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ			
необоротні матеріальні активи, це сукупність введених в експлуатацію матеріальних активів виробничого і невиробничого призначення, яке підприємство утримує з метою їх використання в процесі його діяльності та які переносять свою вартість частинами впродовж строку їх корисного використання, який триває більше одного року або одного операційного циклу, якщо такий становить більше року, зокрема це: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані із будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання			
Основні засоби	Інші необоротні матеріальні активи	Капітальні інвестиції	Довгострокові біологічні активи

Рис. 1.4. Економічне значення поняття необоротні матеріальні активи

Відтак, необоротні матеріальні активи є одним із основних факторів виробництва, тому варто приділити особливу увагу їх обліку. Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимі

строки їх амортизації представлено у додатку А.1

Враховуючи їх різноманітність за своїм складом та призначенням, для належної організації бухгалтерського обліку варто дотримуватись принципу їх класифікації. Підприємство здатне розширювати класифікацію, створюючи групи (підгрупи) основних засобів з поділом на власні, орендовані та такі, що перебувають у експлуатації, запасах, оренді, ремонті, на модернізації, реконструкції, добудові, частковій ліквідації тощо. На сьогодні у бухгалтерському обліку використовується ряд принципів класифікації необоротних матеріальних активів [27]. Необоротних матеріальних активів класифікують за їх функціональним призначенням, галузями, речовим і натуральним характером, видами, використанням і належністю.

За функціональним призначенням розрізняють виробничі малоцінні необоротні матеріальні активи, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню та невиробничі малоцінні необоротні матеріальні активи, які не беруть безпосередню участь в процесі виробництва й призначені, в основному, для обслуговування комунальних і культурно – побутових потреб працівників, що використовується у невиробничій сфері для задоволення побутових потреб працівників. Невиробничі малоцінні нематеріальні активи не є засобами праці, але вони також використовуються протягом тривалого часу, зберігаючи свою натуральну форму та поступово втрачаючи свою вартість у міру зношення [7].

За речовим характером розрізняють інвентарні та неінвентарні малоцінні необоротні матеріальні активи. До інвентарних відносять об'єкти, що мають речове вираження та підлягають перевірці, обміну, підрахунку в натурі; до неінвентарних – капітальні вкладення в земельні ділянки, лісові угіддя тощо.

За використанням малоцінні необоротні матеріальні активи поділяються на діючі (всі малоцінні необоротні матеріальні активи, що використовуються на підприємстві), недіючі (ті, що не використовуються в певний період часу в зв'язку з тимчасовою консервацією підприємства або окремих підрозділів) і запасні (різне устаткування, яке перебуває в резерві та призначене для заміни

об'єктів малоцінних необоротних матеріальних активів, що вибули або ремонтуються). Суттєве значення в обліку малоцінних необоротних матеріальних активів має їх розподіл за ознакою належності на власні та орендовані [7]. Малоцінні необоротні матеріальні активи групуються за галузями економічної діяльності (промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок, будівництво тощо). Найбільшу питому вагу серед необоротних матеріальних активів підприємства займають основні засоби, тому детальніше розглянемо їх облік. У табл. 1.1 наведено критерії визнання активу в бухгалтерському та податковому обліку необоротних матеріальних активів.

Таблиця 1.1

**Критерії визнання активу необоротним матеріальним активом в
бухгалтерському та податковому обліку**

Ознака	Бухгалтерський облік	Податковий облік
Матеріальність активу	Матеріальний актив	Матеріальний актив
Використання в господарській діяльності	Необов'язково	Обов'язково
Очікуваний строк корисного використання	Більше одного року (або операційного циклу, якщо він довше року)	Більше одного року (або операційного циклу, якщо він довше року)
Вартісний поріг	Підприємства можуть встановлювати вартісні ознаки самостійно (при цьому слід взяти до уваги вплив такого критерію на достовірність фінансової звітності даного активу без ПДВ)	Вартість яких не перевищує 20000 грн, без ПДВ
Витрати що формують вартість	По аналогії з формуванням первісної вартості	По аналогії з формуванням первісної вартості

Отже, в бухгалтерському обліку при зарахуванні активу на баланс аналізується очікуваний строк корисного використання (без урахування вартості). Якщо він менше року, то цей актив відноситься до запасів (навіть якщо вартість об'єкта перевищує 20000 грн). Якщо ж цей термін більше року, то це необоротні матеріальні активи. Бухгалтерський облік повинен забезпечити безперервне спостереження за процесами надходження активів на підприємство, ремонту чи покращення, внутрішнього переміщення) та вибуття.

У кожному із процесів актив набуватиме різної вартості, оскільки вартість активу на етапі надходження відрізняється від вартості того ж активу на етапі вибуття, що пов'язано із фактором фізичного та морального зносу. Основні способи надходження необоротних матеріальних активів на підприємство відображені на рис. 1.5.

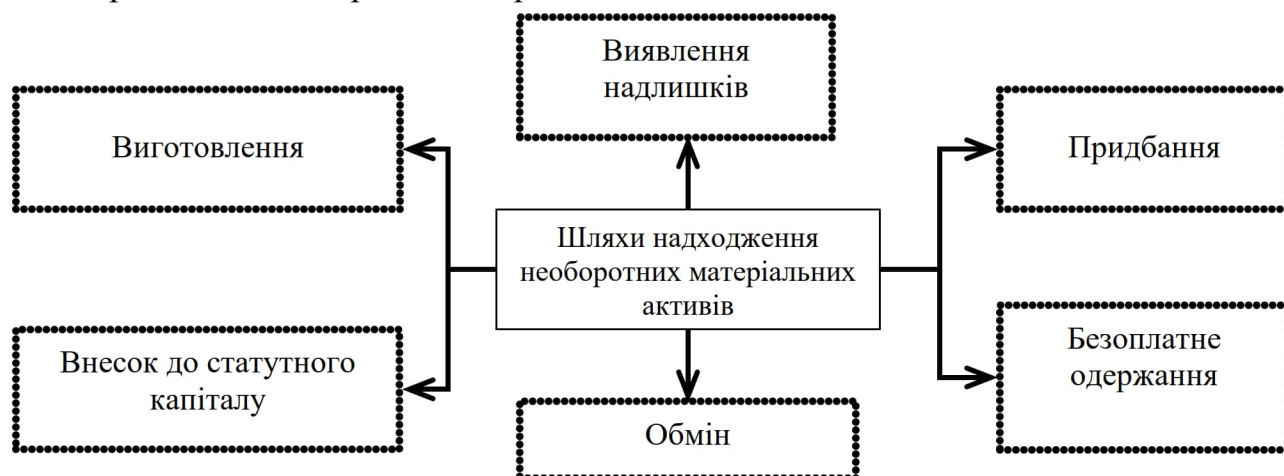

Рис. 1.5. Шляхи надходження необоротних матеріальних активів

Основні засоби надходять на підприємство різними шляхами і при цьому оцінюються за первісною вартістю, що відображено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Визнання та оцінка необоротних матеріальних активів

Шляхи надходження	Визнання та оцінка основних засобів за первісною вартістю
Придбання	Собівартість об'єкта основних засобів включає купівельну ціну та витрати, що безпосередньо пов'язані з приведенням цього об'єкта в робочий стан
Безоплатне одержання	Дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання
Як внесок до статутного капіталу	Визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість
Переведення до основних засобів з оборотних активів	Дорівнює її собівартості, яка визначається згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та 16 «Витрати»
Обмін на подібний актив	Дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта засобів праці. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта засобів праці, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.
Обмін на неподібний актив	Дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів, чи їх еквівалентів, що була передана під час обміну

Розрізняють такі терміни визначення вартості основних засобів: первісна, ліквідаційна, переоцінена, залишкова рис. 1.6.

Рис. 1.6. Терміни визначення вартості необоротних матеріальних активів

З метою достовірного відображення інформації у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності національними положеннями запропоновано різні підходи до оцінки необоротних матеріальних активів. На етапі надходження нових активів користуються категорією первісної вартості. Подальше функціонування об'єктів потребує врахування ступеня їх придатності до використання. Тобто, первісна вартість основних засобів при його придбанні - фактична собівартість необоротного активу у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених, витрачених для придбання необоротного активу. При придбанні чи створенні власними силами необоротних матеріальних активів їх вартість формується із величини понесених фактичних витрат.

Оцінку в результаті операцій надходження як внесків до статутного капіталу, так і безоплатного одержання здійснюють за справедливою вартістю малоцінних і швидкозношуваних активів, скорегованої на суму додаткових

витрат на таке надходження. Витрати, які формують первісну вартість необоротних матеріальних активів на підприємстві, наведено на рис. 1.7.

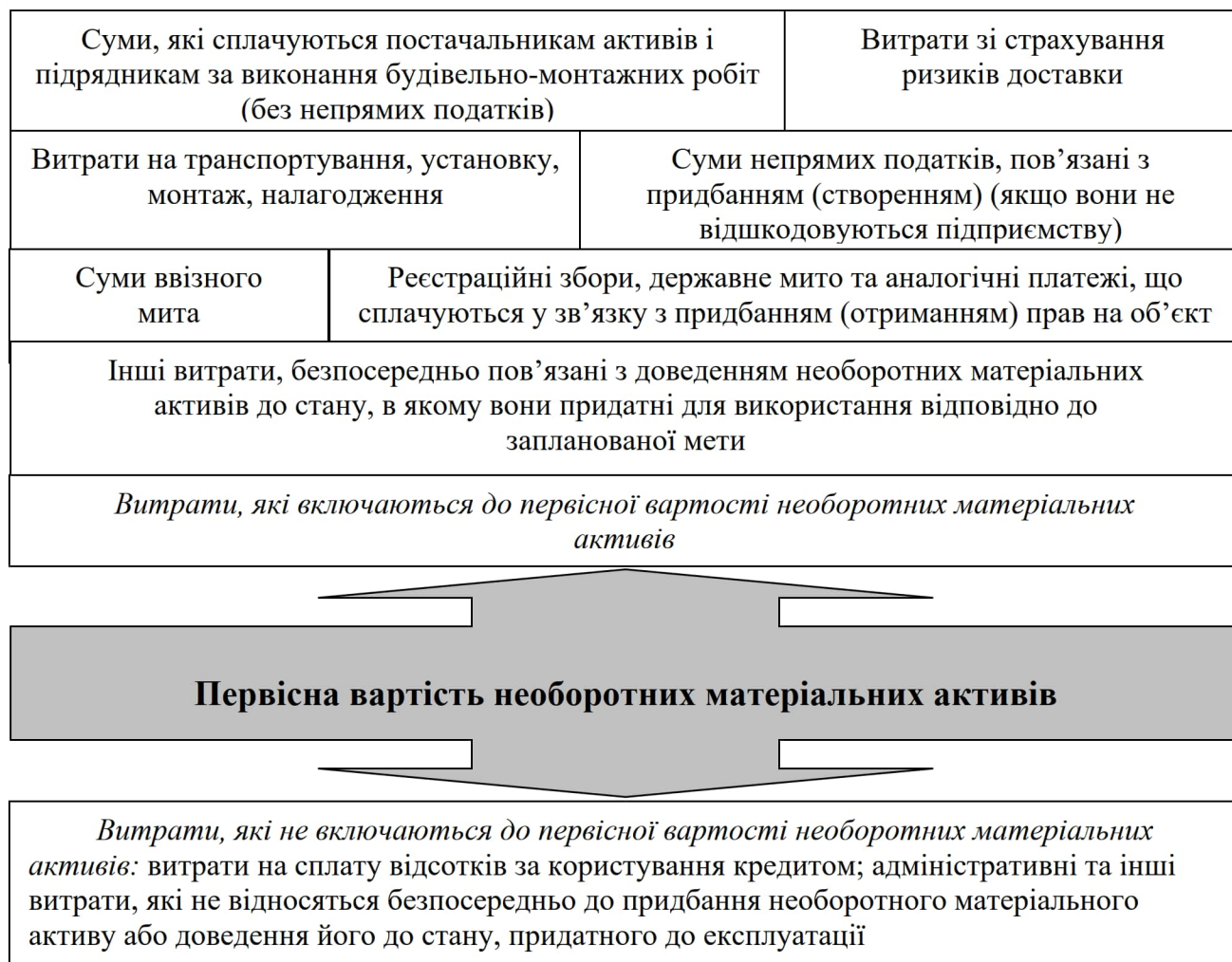

Рис. 1.7. Витрати, які формують первісну вартість при придбанні необоротних матеріальних активів на підприємстві

На наступному етапі постає завдання достовірного відображення операцій їх вибуття або реалізації. Шляхи вибуття необоротних матеріальних активів зображено на рис. 1.8.

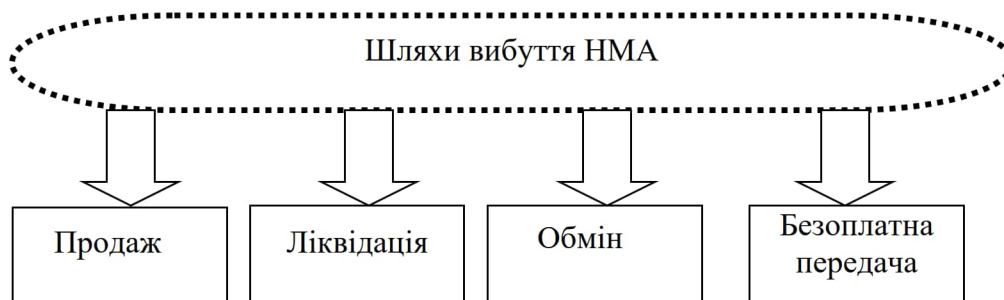

Рис. 1.8. Способи вибуття необоротних матеріальних активів

Головні завдання інвентаризації необоротних матеріальних активів - виявити: фактичну наявність необоротних матеріальних активів, зіставити її з даними бухгалтерського обліку й установити розходження (надлишки чи нестачі) або їх відсутність; об'єкти, не придатні до використання із будь-яких причин або не використовувані; необоротних матеріальних активів, які не відповідають критеріям визнання.

Інвентаризація може бути обов'язковою або добровільною, суцільною або вибірковою (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Підстави для проведення інвентаризації

Підстава	Строк	Вид
Перед складанням річної фінансової звітності	встановлено п. 10 розд. I Положення № 879	Суцільна
При зміні матеріально відповідальних осіб, при колективній матеріальній відповідальності – при зміні керівника колективу (бригади), вибутті з колективу більше половини його членів або на вимогу хоча б одного члена колективу	На день приймання передачі справ	Вибіркова (активи, які знаходяться на відповідальному зберіганні)
У випадку встановлення фактів крадіжки та зловживань, псування цінностей	На день установлення таких фактів	Вибіркова (охоплення активів визначається керівником підприємства)
Згідно із судовим рішенням або на підставі документа, оформленого органом, який відповідно до закону має право вимагати проведення інвентаризації	Строки/дати встановлюються рішенням суду або відповідним документом, але не раніше дня отримання документів	Обсяг установлюється рішенням суду або відповідним документом
У випадку техногенних аварій, пожежі або стихійного лиха	На день після закінчення події	Обсяг визначається керівником підприємства
У випадку припинення підприємства	На дату ліквідаційного балансу	Суцільна
При переході на складання фінансової звітності згідно з МСФЗ	На дату переходу	
У випадку отримання відмови постачальника задовольнити претензію про недовантаження товарів або отримання такої претензії від покупця	На дату отримання відмови/претензії	Вибіркова (звірка обсягу тих товарів, на які виставлено претензію)

Причина: - помилка або несвоєчасно надані прибуткові документи необоротних матеріальних активів зараховуються на баланс за первісною вартістю, визначеною згідно з п. 8 НП(С)БО 7.

Оприбуткування необоротних матеріальних активів відображається як

виправлення помилки (п. 4 НП(С)БО 6):

- Дт 15 «Капітальні інвестиції» – Кт 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», або рахунки матеріальних затрат, якщо необоротних матеріальних активів створювався на підприємстві;

- Дт 10 - Кт 15 Донарахована амортизація (якщо об'єкт основних засобів на момент взяття його на баланс фактично експлуатувався): - Дт 91 - 94 Кт 13 «Знос (амортизація)» (за поточний звітний рік) - Дт 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» – Кт 13 (за минулі звітні роки) (додаток А.2).

Причина: документи на об'єкт втрачено: оцінка виявлених об'єктів основних засобів, на які відсутні прибуткові документи, здійснюється за справедливою вартістю (п. 1.5 розд. III Положення № 879). Справедливою вартістю основних засобів є їхня ринкова вартість, а у випадку відсутності даних про ринкову вартість – відновна вартість (сучасна вартість придбання) за вирахуванням суми зносу на дату оцінки (додаток до НП(С)БО 19).

Дт 10 «Основні засоби» – Кт 746 «Інші доходи» (п. 21 додатку до Методрекомендацій № 561). Амортизація в бухгалтерському обліку нараховується в загальному порядку з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта в експлуатацію. Або, Дт 10 «Основні засоби» – Кт 69 «Доходи майбутніх періодів (п. 4 розд. IV Положення № 879) Дт 69 – Кт 746 (доходи майбутніх періодів визнають доходами звітного періоду в сумі, пропорційній до нарахованої в такому звітному періоді амортизації).

Можливі причини нестачі основних засобів, виявлені при проведенні інвентаризації: помилка в обліку (наприклад, не списаний з балансу необоротний актив); крадіжкою, псуванням, руйнуванням активу і т. д. Якщо помилка: Дт 23, 91 - 94 – Кт 13 методом «сторно» (якщо до моменту виявлення помилки на фактично відсутній об'єкт основних засобів в обліку нараховувалася амортизація). Або Дт 44 – Кт 13 (помилка минулого року) Винна особа виявлена одразу після проведення інвентаризації: Дт 375 «Розрахунки за відшкодуванням нанесених збитків» – Кт 10, 11 Винна особа не виявлена одразу:

- Дт 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей» (позабалансовий рахунок) – до моменту встановлення винних осіб або закриття справи згідно із законодавством;
- Дт 976 «Списання необоротних активів» – Кт 10, 11 (списання залишкової вартості з балансу);
- Дт 375 – Кт 746 (при встановленні винної особи)
- Кт 072 При списанні ОЗ і МНМА оформляють акти довільної форми (можна на основі форм № ОЗ-3 і № 4) або за формами, затвердженими Наказом № 818.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Основні засоби є основою матеріально-технічної інфраструктури підприємства. Незаперечним фактом є те, що управлінські рішення спрямовані на забезпечення високих результатів фінансово-господарської діяльності, які досягаються за рахунок відповідної ефективності використання необоротних активів, у тому числі основних засобів. Зупинимось на основних проблемних питаннях обліку, контролю та управління в частині основних засобів підприємства.

На думку Л. Прохорової, та А. Фостійчук, [49] одним з найважливіших завдань управління є уникнення дублювання управлінської звітності. Це завдання можна вирішити за допомогою інформаційних технологій. Використання інформаційних технологій є пріоритетним, оскільки вони надають можливість створювати звіти в будь-якому форматі та заощаджують загальний час, що витрачається на виконання бухгалтерських завдань [49]. Основними аспектами, які слід враховувати, є дотримання стандартів бухгалтерського обліку та вміння належним чином використовувати можливості інформаційних систем на підприємствах. З метою вдосконалення та посилення облікових процесів на основі внутрішніх стандартів бухгалтерського

обліку слід готувати логічні розпорядчі документи [49].

Д. С. Федоровська [66] виділяє основні проблемні питання обліку основних засобів: різні підходи до термінології та визначення основних засобів у фінансовому та податковому обліку, а також принципи їх оцінки; питання, пов'язані з удосконаленням режимів амортизації, підвищення інформативності основних документів з обліку основних засобів, інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною інфраструктурою; різні підходи до термінології та визначення основних засобів і принципів їх оцінки у фінансовому обліку та оподаткуванні. До іншої групи Д. С. Федоровська [66] відносить питання складності оцінки основних засобів, що пов'язано з вибором вартості, за якою слід оцінювати основні засоби. Для того, щоб вирішити ці проблеми, на думку авторки, необхідно вжити наступних заходів:

- удосконалити методику обліку надходження основних засобів в системі аналітичних рахунків та спростити систему бухгалтерських записів;

- розробити облікову модель економічного механізму амортизації та вирішити фінансові, внутрішньогосподарські та податкові питання амортизаційного процесу;

- удосконалити методику обліку ремонтів основних засобів та підвищити ефективність контролю за витратами [66];

- розробити модель залежності витрат від віку обладнання, що дозволяє визначити доцільність проведення ремонтів основних засобів; – розробити модель залежності витрат від віку обладнання, що дозволяє визначити доцільність проведення ремонтів основних засобів.

О. А. Сарапіна та Т. А. Пінчук [56] зазначають, що НП(С)БО № 7 потребує змін та доповнень, як в частині визначень зазначених у ньому термінів, так і в частині сфери їх застосування. Вирішення цих питань дасть змогу гармонізувати національну систему обліку основних засобів відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та подолати певні неузгодженості в обліку придбання, використання та оцінки основних засобів. Впровадження науково-технічних досягнень у виробництво можливе лише за

наявності ефективної амортизаційної політики, яка є важливим засобом підвищення інвестиційної активності підприємств в умовах ринкової економіки [56]. Правильна амортизаційна політика може стимулювати зростання інвестицій та сприяти впровадженню інноваційних технологій і процесів.

Однією зі складових амортизаційної політики є вибір обґрунтованого методу амортизації основних засобів. Наразі не існує чітких рекомендацій щодо вибору найбільш прийняттого методу амортизації для конкретного підприємства, об'єкта основних засобів або його використання [56]. Варто зазначити, що використання методів прискореної амортизації дозволяє підприємствам швидше наповнювати свої амортизаційні фонди, тим самим підвищуючи їхню здатність до самофінансування.

Проте в сучасних економічних умовах ефективні заходи стимулювання інвестицій та відновлення виробництва, такі як прискорена амортизація в нашій країні, не дають бажаного ефекту і не дозволяють вітчизняним компаніям отримати потенційні конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. В умовах ринкової економіки, коли підприємства зацікавлені у збільшенні обсягів виробництва, реалізації продукції та забезпеченні своєї конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг, значення показників їх фінансового стану значно зростає і впливає на прийняття управлінських рішень діловими партнерами, банківськими установами, акціонерами та податковими органами [56].

Як відомо, при розрахунку показників фінансового стану використовується балансова вартість основних засобів, а основним фактором, що впливає на цю вартість, є амортизація.

Є. П. Морозова та А. Войтенко [6] стверджують, що організація роботи з документування основних засобів є важливим елементом удосконалення, оскільки гарантує та підтверджує достовірність звітності. Вони наводять такі аргументи. Автори пропонують ввести додаткову інформацію в ОЗ-1 та ОЗ-6:

1. строк корисного використання об'єкта;
2. ліквідаційна вартість;

3. справедлива вартість; 4. вартість, яка амортизується; 5. метод амортизації (відмітити всі зміни); 6. переоцінка та вартість, яка амортизується об'єкта. Доповнення цих типових форм первинної документації наведеними реквізитами значно збільшить обсяг наданої інформації [6].

«Розрахунок первісної вартості основних засобів» доцільно зберегти як додаток до акта приймання-передачі основних засобів. Це дозволить підвищити інформативність первинного обліку основних засобів, забезпечити детальний аналіз складових первісної вартості основних засобів та контроль за правильністю їх визначення [6].

О. В. Сماشнюк [58] зазначає, що ефективність роботи підприємства залежить від правильної організації бухгалтерського обліку та аудиту, яка дає змогу точно, достовірно та своєчасно обліковувати всі господарські операції з метою їх впливу на виробничо-господарську діяльність підприємства, а також оперативно втручатися у разі виявлення недоліків. У звіті зазначається, що це дозволить Тому визначальним фактором при організації обліку на підприємстві є перевірка правильності оцінки основних засобів [57].

О. Рибалко та О. Уколова [51], вивчаючи теоретичні та практичні питання організації обліку основних засобів, розробили рекомендацій щодо їх удосконалення:

- власне бачення терміну актив, що передбачає можливість отримання економічних вигод, і тому до складу основних засобів не потрібно включати ті об'єкти, від використання яких взагалі не очікується отримання економічних вигод [51];

- типові форми ОЗ-6 та ОЗ-1 не відповідають вимогам сучасного обліку, зокрема в частині податкового обліку по кожному об'єкту основних засобів. Тому доцільно ввести до цих форм додаткову інформацію про термін корисного використання об'єкту та групу основних засобів для податкового обліку;

- сучасні методи розрахунку амортизації не задовольняють вимоги щодо накопичення коштів для відтворення основного капіталу підприємств. Тому в

основу правильного вибору методу амортизації доцільно покласти умовний поділ основних засобів на 2 типи та згруповано в три класи за швидкістю зносу (насамперед морального) та характеру застосування [51].

а) безпосередньо зайняті у виробництві, допоміжні та обслуговуючі (рахунки обліку 104, 105, 106). Для основних засобів цієї групи, щодо яких є можливість достовірно та з мінімальними витратами визначити обсяг виробленої продукції, застосовувати виробничий метод. Для інших - метод зменшення залишкової вартості, який показує найшвидшу динаміку амортизації;

б) інші основні засоби, які в основному представляють інфраструктуру підприємства (рахунки обліку 102, 103, 107, 108, 109) - різноманітні машини та устаткування, верстати, двигуни, пристрої – із застосуванням методу прискореного зменшення залишкової вартості, який за обсягами нарахованої амортизації показує усереднений результат серед трьох прискорених методів.

в) третій клас складають допоміжні об'єкти – інструменти, прилади, офісне обладнання – з використанням кумулятивного методу [51].

До другого типу основних засобів (рахунки обліку 102, 103, 107, 108, 109) віднесено специфічні об'єкти, які не приймають безпосередньої участі у виробничому процесі, важко визначити їх фактичну потужність та не складають питому частину основних засобів на підприємствах (крім сільськогосподарських). До цієї групи запропоновано прямолінійний метод.

В. С. Цой [69] запропоновано шляхи вдосконалення організації обліку основних засобів, що сприятиме покращенню виробничого процесу та кінцевих результатів діяльності суб'єктів господарювання. Серед них: введення додаткових показників в окремі форми первинних документів та реєстрів аналітичного обліку основних засобів; внутрішній огляд основних засобів уповноваженими особами; автоматизація облікового процесу шляхом впровадження автоматизованих «задач»; формування ремонтного фонду на основі резервів майбутніх витрат і платежів.

На думку Л. І. Бойко, О. І. Громакова [1] основним шляхом

удосконалення організації обліку амортизації основних засобів є раціоналізація кожної групи документів та адаптація методів і способів обробки та узагальнення інформації з обліку амортизації основних засобів до сучасних умов.

О. В. Павелко, О. В. Романець, Ю. О. Чабар [34] зазначають, що повна автоматизація обліку основних засобів має важливе значення для правильної організації обліку основних засобів, що обумовлено необхідністю швидкого отримання інформації про рух основних засобів, своєчасного і точного розрахунку сум амортизації та визначення амортизації відповідно до обраного методу. Завданнями удосконалення організації обліку основних засобів є введення додаткових показників у формат первинних документів з метою збільшення обсягу інформації в документах, застосування економічно обґрунтованих методів нарахування амортизації, запровадження дисциплінарної відповідальності у випадках неналежного ведення обліку основних засобів, підвищення відповідальності особи, відповідальної за фінанси, посилення відповідальності суб'єкта господарювання. Підвищити рівень оптимізації бухгалтерського обліку, зокрема, шляхом формування бухгалтерських таблиць.

В період війни основні засоби підприємства, яке знаходиться в зоні бойових дій чи поблизу можуть бути пошкоджені, знищені або вилучені окупантами (по факту – вкрадені). Тому актуальним питанням є алгоритм дії підприємства в таких випадках, порядок списання майна, яке пошкоджене внаслідок військових дій. Ці питання викладені у статтях практиків у професійних виданнях. Тут в пригоді стануть практичні поради професіоналів [21, 36, 40, 50], зокрема розглядають питання порядку списання, пошкодження, знищення основних засобів та визначення витрат, документальне забезпечення списання, податкові наслідки.

Зокрема, податківці зазначають перелік документів, які можуть бути використані як підстава до списання основних засобів:

- сертифікат Торгово-промислової палати України, який підтверджує

факт настання обставин непереборної сили (форс-мажору);

- акт про пожежу. Документом, що засвідчує факт пожежі, є акт про пожежу, який складається представником центрального органу виконавчої влади або його територіального органу чи іншого державного органу, який веде облік пожеж, протягом 24 годин після гасіння пожежі або після подання заяви. Акт підписується комісією, до складу якої входить щонайменше одна особа, у тому числі представник центрального органу виконавчої влади або його територіального органу, представник іншого державного органу, який веде облік пожеж, власник об'єкта (потерпілий) або його представник, свідок або працівник міліції. Водночас податківці зазначили, що в умовах таких правових режимів, як воєнний, надзвичайний стан, після закінчення воєнних (бойових) дій, повернення під контроль держави або встановлення контролю над колишньою окупованою територією міжнародними організаціями (МАГАТЕ, ООН, ОБСЄ), дозволяється складати акт протягом одного місяця з моменту повідомлення про пожежу або подання заяви. До складу комісії не може бути включений власник закладу (потерпілий) або його представник у разі його відсутності (наприклад, евакуація з району проведення воєнних (бойових) дій, території, на якій введено правовий режим воєнного або надзвичайного стану, загибель або тілесні ушкодження).

- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, що засвідчує факт реєстрації відомостей про кримінальне правопорушення, в разі викрадення основних засобів;

- інші документи, що відповідно до законодавства підтверджують факт знищення, зруйнування, викрадення основних виробничих або невиробничих засобів.

Для підтвердження збитків на сьогодні пропонують керуватися загальними правилами підтвердження збитків:

- зібрати копії всіх документів, що підтверджують право власності на майно (договори купівлі-продажу, витяги з реєстрів, свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів тощо). Якщо документи не збереглися, то потрібно

зайнятися їх відновленням одразу після скасування воєнного стану.

- провести інвентаризацію.
- провести експертну оцінку збитків, завданих майну підприємства.
- прописати упущену вигоду (доходи, які підприємство могло б отримати, якби майно не було пошкоджене).

- зібрати максимально точну інформацію про дату та обставини пошкодження майна. Це можна дізнатися з новин, в яких прописують приблизний час та вид обстрілу. Також, можна спробувати зв'язатися з особами, які залишилися у вашому регіоні і можуть знати більш точну інформацію.

- зафіксувати пошкоджене майно на фото- та/або відеозйомку. У майбутньому це надасть можливість експертам встановити причини пошкодження. Якщо у регіоні, де розташоване майно, ведуться активні бойові дії, то, звичайно, вчинити всі описані дії можна після закінчення військової агресії.

Під час воєнного стану в Україні важливо правильно оформляти передачу техніки на потреби ЗСУ. Відображення операцій по примусово відчуженому майну, вилученому, добровільно переданому, порядок нарахування амортизації, документально та в обліку, податкові наслідки є ще одним актуальним питанням сьогодення [32, 35, 37, 40, 43, 45, 60].

Розглянемо декілька варіантів відображення операцій з передачі транспорту державі.

Варіант 1. Вилучення транспорту. Власником вилученого автомобіля є конкретне державне підприємство. Власник не змінюється, автомобіль повинен повернутись до власника, якщо уціліє. З точки зору обліку, вилучений транспорт не контролюється підприємством, а отже відсутні підстави для продовження визнання їх на балансі у складі активів. Відображення в обліку такого транспорту може бути відображено як звичайне списання. Щодо податкових наслідків, то згідно змінам у ПКУ за нормами Закону № 2120-IX, по операціях з передачі товарів (у т. ч. транспортних засобів) умовні»

зобов'язання нараховувати не потрібно.

Варіант 2. Відчуження з попередньою чи наступною компенсацією. З точки зору та податкових наслідків – це операція з реалізації основних засобів, тому необхідно відображати доходи, витрати як у бух-, так і податковому обліках, нараховувати зобов'язання з ПДВ.

Варіанти 3-4. Відчуження без компенсації та добровільна передача авто. Фактично в обліку відображається списання необоротного активу, доходи від реалізації відсутні, право на податкові витрати у сумі залишкової вартості автомобіля зберігаються у повному обсязі, умовні» податкові зобов'язання нараховувати не потрібно.

Отже, варіантів передачі автомобіля на користь ЗСУ у період воєнного стану є декілька, кожен з яких потребує ретельного документального оформлення, та має свої переваги та недоліки з точки зору бухгалтерського та податкового обліку.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Згідно Статуту підприємства приватна агрофірма «XXXX» (далі – ПАФ «XXXX»), створено у відповідності до законодавства України для здійснення господарської, фінансово-інвестиційної, комерційної та іншої діяльності з метою отримання прибутку.

Предмет діяльності ПАФ «XXXX»: виробництво, заготівля, зберігання, реалізація, переробка, транспортування сільгосппродукції; закупівля сільгосппродукції, товарно-матеріальних цінностей, в т.ч. в населення за готівку; оренда земельних ділянок сільськогосподарського та сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва; вирощування зернових, технічних та інших культур, не віднесених до інших класів рослинництва; овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників; тваринництво: розведення великої рогатої худоби; овець, кіз, коней; свиней; птиці; інших тварин; вирощування культур в поєднанні з тваринництвом (змішане сільське господарство).

Мета діяльності ПАФ «XXXX» – здійснювати самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність з метою одержання прибутку, наступного його розподілу між учасниками та досягнення економічних та соціальних результатів.

Досягнення мети діяльності ПАФ «XXXX» забезпечується здійсненням наступних видів діяльності:

а) вирощування продукції рослинництва та тваринництва, її заготівля, переробка;

б) надання робіт та послуг в сільському господарстві;

в) заготівля шляхом закупки сільгосппродукції (рослинництва) у населення, селянсько-фермерських господарств та інших підприємств за готівковий та безготівковий розрахунок.

Для визначення основних напрямів діяльності ПАФ «XXXX» проаналізуємо динаміку та структуру посівних площ – табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура посівних площ ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр.

Вид культур	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	абсо- лютне, (+;-)	від- носне, %
Пшениця	257	24,6	188,01	17,7	448,82	42,9	+191,82	+74,6
Ячмінь ярий	17,06	1,6	80,66	7,6	110,11	10,5	+93,05	у 6,5 р.
Ячмінь озимий	-	-	-	-	5,2	0,5	+5,2	х
Кукурудза на зерно	339,42	32,5	338,18	31,8	63,33	6,1	-276,09	-81,3
Гречка	6	0,6	47,81	4,5	19,13	1,8	+13,13	у 3,2 р.
Просо	1,48	0,1	101,97	9,6	-	-	-1,48	-100,0
Соя	192,42	18,4	53,48	5,0	90,86	8,7	-101,56	-52,8
Соняшник	231,41	22,1	251,37	23,7	251,72	24,1	+20,31	+8,8
Ріпак озимий	-	-	-	-	54	5,2	+54	х
Інші технічні культури	-	-	1,2	0,1	-	-	-	х
Трави однорічні					2,1	0,2	+2,1	х
Разом	1044,79	100,0	1062,68	100,0	1045,27	100,0	+0,48	0,0

Аналіз динаміки посівних площ показав, що загальна площа зросла на 0,48 га, або на 0,8 % за рахунок розширення посівних площ пшениці на 191,82 га (на 74,6 %), ячменю ярого на 93,05 га або у 6,5 рази, озимого на 5,2 га, гречки на 13,13 га або у 3,2 рази, соняшнику на 20,31 га (на 8,8 %), ріпаку озимого на 54 га та однорічних трав на 2,1 га. Протягом 2020 - 2021 рр. підприємство почало вирощувати гречку, просо та інші технічні культури, у 2022 році – ячмінь та ріпак озимий, однорічні трави. Структурне розширення посівних площ відбулося за рахунок зниження посівної площі кукурудзи на зерно на 276,09 га (на 81,3 %), проса на 1,48 га, сої на 101,56 га, або на 52,8 %.

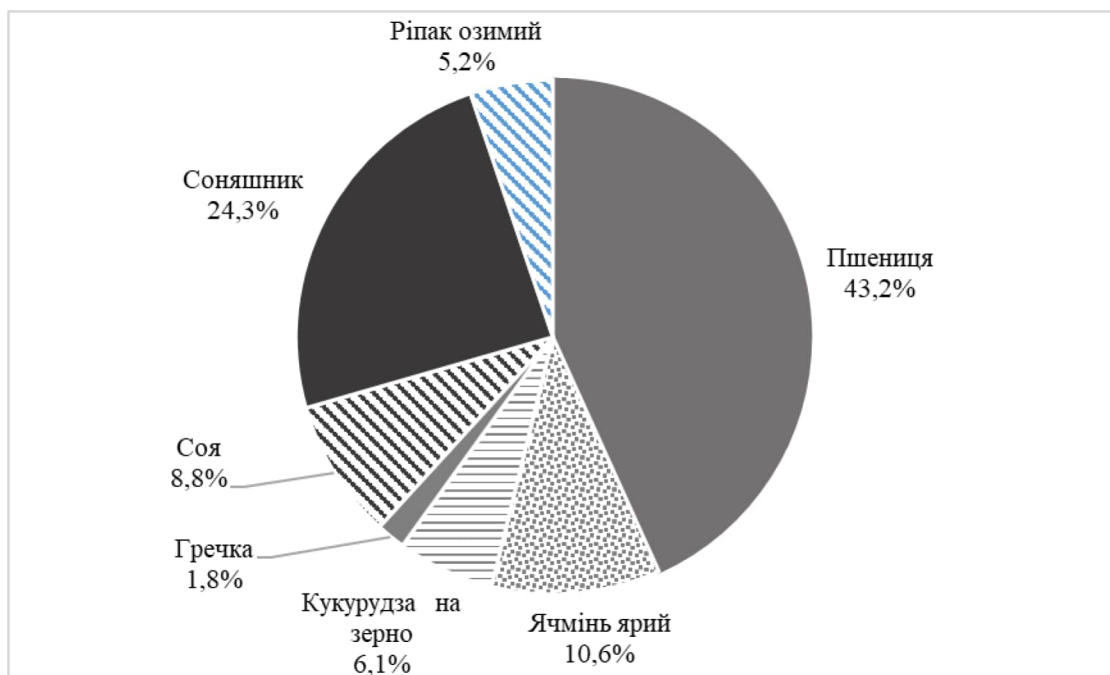

Рис. 2.1. Структура посівних площ ПАФ «XXXX» за 2022 р., %

За рахунок зміни у структурі посівних площ ПАФ «XXXX» (рис. 2.1), змінювалася і питома вага у загальній посівній площі. Зокрема, у 2020 році відповідно кукурудзи на зерно – 32,5 % та пшениці – 24,6 %, у 2021 році кукурудзи на зерно – 31,8 % та соняшнику – 23,7 %, у 2022 році переважала частка пшениці – 42,9 % та соняшнику – 24,1 %. Частково зміна посівних площ пов'язана із виробничою стратегією та сівоzmінами, чергування яких є відпочинком для ґрунту та складовою підвищення родючості.

Отже, у ПАФ «XXXX» предметом діяльності є: основний - вирощування зернових (пшениця, кукурудза на зерно, ячмінь, просо, гречка) та технічні (соє, соняшник); інші – допоміжна діяльність у рослинництві, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, неспеціалізована оптова торгівля.

Вивчивши дані статистичної звітності ПАФ «XXXX», можна з впевненістю говорити про найбільшу частку прибутку підприємство отримує від операцій реалізації сільськогосподарської продукції.

Наявність та рух сільськогосподарської продукції ПАФ «XXXX» представлено у табл. 2.2.

Динаміка руху сільськогосподарської продукції

ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр.

Роки	Обсяг продукції					
	проданої переробним підприємствам (рахунок 901)	переробленої на власних потужностях (рахунок 27)	реалізованої на ринках (рахунок 901)	витраченої на годівлю сільськогосподарських тварин (рахунок 232)	витраченої на посів (рахунок 231)	втраченої при зберіганні(рахунок 231 в межах природного убутку)
Пшениця						
2019	104		332		758	
2020	8656		249		701	1
2021	4822		96		1178	8
2022	13629	4	173		472	33
Кукурудза на зерно						
2019	33613		232			
2020	7597		101	20		85
2021	4143		113	2		
2022	15046		63	53		5
Ячмінь						
2019	148		88	1	45	3
2020	610		18		51	
2021	490		129		229	
2022	2787	1	5		458	
Гречка						
2021	479				52	
2022					18	
Просо						
2019			23			
2020				16		
2021	2379			3	31	
2022		3	3			
Боби сої						
2019	9916				849	5
2020	5442				367	4
2021	2642				64	25
2022	817		3		140	
Соняшник						
2019	647	2	44			
2020	3433		7			21
2021	5113		19			36
2022	4162	634				31

Отже, ПАФ «XXXX» використовує сільськогосподарську продукцію як для реалізації, так і для внутрішніх цілей. У розрізі каналів реалізації найбільшу

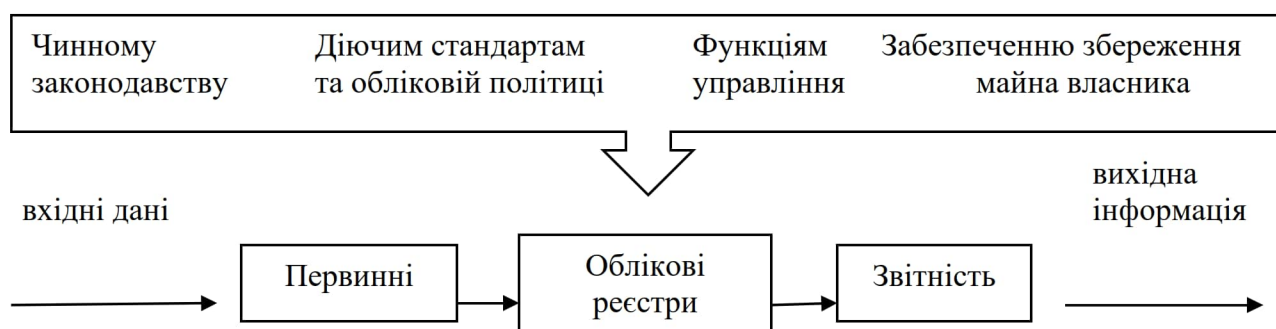

частку продукції ПАФ «XXXX» реалізує переробним підприємствам та на ринку.

Щодо внутрішніх цілей, то агрофірма використовує для посіву насіння власного виробництва.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник або уповноважений орган, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів. Кожне підприємство повинне забезпечити якість ведення бухгалтерського обліку (рис. 2.2).

ВІДПОВІДНІСТЬ ДАНИХ ОБЛІКУ

ЗАБЕЗПЕЧУЄ ОБЛКОВИЙ АПАРАТ

Рис. 2.2. Складові забезпечення якості ведення бухгалтерського обліку

Основою формування облікової політики основних засобів є її елементи, тобто конкретні принципи, методи і процедури ведення обліку та складання фінансової звітності. Таким чином, обґрунтування вибору елементів облікової політики стосовно основних засобів підвищить рівень достовірності та корисності обліково-економічної інформації (рис. 2.3).

Відповідно до вимог чинного законодавства й затверджених національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у ПАФ «XXXX» розроблено і затверджено наказ про облікову політику (додаток Б).

Формуючи облікову політику підприємства, вибирають, як правило, тільки один варіант із кількох передбачених відповідними нормативними документами. Головний бухгалтер організовує роботу на підставі посадової інструкції, він повинен бути ознайомлений з посадовою інструкцією під розписку із зазначенням дати ознайомлення (додаток В).

2.2. Облік наявності й руху необоротних матеріальних активів та відображення інформації у звітності

Процес руху необоротних матеріальних активів на підприємстві складається з трьох основних стадій, які наведені на рис. 2.4.

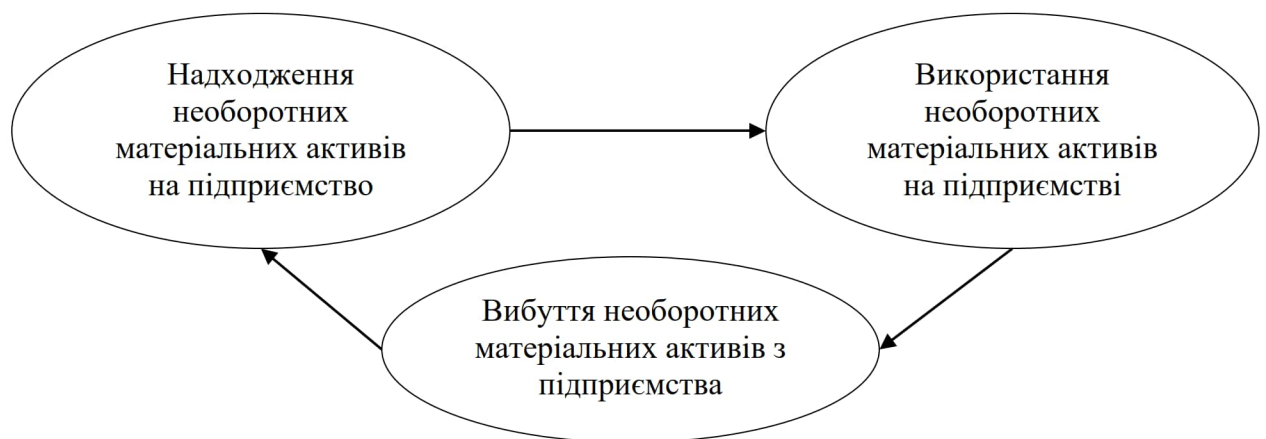

Рис. 2.4. Процес руху основних засобів на підприємстві

Порядок відображення надходження основних засобів у бухгалтерському обліку та формування їх первісної вартості залежить від того, яким чином і на яких умовах вони були придбані (отримані).

У Плані рахунків бухгалтерського обліку підприємств (наказ Мінфіну від 30.11.1999 р. № 291) необоротні активи представлено окремим класом 1. У табл. 2.3 наведена класифікація рахунків для цілей бухгалтерського обліку за Планом рахунків. Придбані за грошові кошти необоротних матеріальних активів зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Всі витрати на придбання об'єкта основних засобів накопичуються на

субрахунку 15 «Капітальні інвестиції». Введення в експлуатацію: Дт 10, 11, 16 (відповідний субрахунок) - Кт 15.

Таблиця 2.3

Класифікація необоротних матеріальних активів (для цілей бухгалтерського обліку – за Планом рахунків)

Група необоротних активів	Рахунки обліку	Типові приклади	Правила обліку
інвестиційна нерухомість	100	нерухомість, яка використовується виключно для отримання доходу шляхом здавання в оренду	НП(С)БО 32, МСБО 40
основні засоби	101-109	земля, будівлі та споруди, машини, обладнання, автомобілі та інші транспортні засоби, інструменти, прилади, меблі, а також: - тварини та багаторічні насадження, якщо вони не пов'язані з сільськогосподарською діяльністю; - плодоносні рослини.	НП(С)БО 7, МСБО 16
інші необоротні матеріальні активи	111-117	інші різновиди основних засобів: тимчасові споруди (забори, фургони, кіоски), малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА, це основні засоби вартістю $\leq 20\,000$ грн*), книги у бібліотеках, вартість поліпшень чи модернізації орендованих основних засобів	НП(С)БО 7, МСБО 16
капітальні інвестиції	151-155	кошти витрачені на створення та придбання основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів, за своєю суттю капітальні інвестиції – це недобудовані, придбані, але не введені в експлуатацію основні засоби, МНМА, нематеріальні чи біологічні активи	НП(С)БО 7, НП(С)БО 7, НП(С)БО 30
довгострокові біологічні активи	161-166	у сільськогосподарських підприємств тварини, які використовуються з метою довгострокового отримання доходу (стадо дійних корів, коні, вівці, інша худоба); багаторічні насадження, наприклад яблуневі сади	НП(С)БО 30, МСБО 40
* 20 000 грн – це цифра для податкових цілей з пп. 14.1.138 ПКУ. Можливим є застосування й іншої вартісної межі згідно наказу (положення) про облікову політику підприємства			

Найбільшу питому вагу серед необоротних матеріальних активів підприємства займають основні засоби. Вони різноманітні за своїм складом та призначенням, тому для правильної організації їх бухгалтерського обліку необхідно дотримуватись принципу їх класифікації. Підприємство може розширювати класифікацію, поділяючи у групи (підгрупи) основні засоби на

власні, орендовані та такі, що перебувають у експлуатації, запасах, оренді, ремонті, на модернізації, реконструкції, добудові, часткової ліквідації тощо.

Таблиця 2.4

Господарські операції з придбання основних засобів

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунку		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
ПРИДБАНИ ЗА ГРОШОВІ КОШТИ ОСНОВНІ ЗАСОБИ (ПЕРЕДОПЛАТА)			
Перераховано передоплату за транспортний засіб	377	311	240000
Відображено податковий кредит з ПДВ (за наявності зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	644/П ДВ	40000
	641/ПДВ	644/1	
Отримано від постачальника транспортний засіб	152	631	200000
Списано суму відображеного раніше податкового кредиту з ПДВ	644/ПДВ	631	40000
Здійснено залік заборгованостей	631	371	240000
Перераховано платежі, пов'язані з реєстрацією в сервісному центрі МВС	377	311	600
Віднесено на збільшення первісної вартості ТС витрати на реєстрацію	152	377	600
Введено в експлуатацію транспортний засіб	10	15	200600
ПРИДБАНИ ЗА ГРОШОВІ КОШТИ ОСНОВНІ ЗАСОБИ (ПОСТОПЛАТА)			
Отримано обладнання	15	631	25000
Відображено податковий кредит з ПДВ (за наявності зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	631	5000
	641/ПДВ	644/1	
Включено до первісної вартості обладнання витрати на монтаж і налаштування	152	631	3500
Оплачено вартість монтажу і налаштування	631	311	3500
Введено в експлуатацію обладнання	10	15	28500
Перераховано кошти в оплату вартості придбаного обладнання	631	311	30000
ПРИДБАННЯ ОЗ ЗА КРЕДИТНІ КОШТИ (ФІНАНСОВИЙ КРЕДИТ)			
Отримано на поточний рахунок підприємства короткостроковий кредит банку	311	601	84000
Перераховано постачальнику передоплату за обладнання	371	311	84000
Відображено суму податкового кредиту з ПДВ (за наявності зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	644/П ДВ	14000
	641/ПДВ	644/1	
Отримано обладнання	152	631	70000
Списано раніше відображену суму податкового кредиту з ПДВ	644/ПДВ	631	14000
Відображено залік заборгованостей	631	371	84000
Введено в експлуатацію обладнання	104	152	70000
Нараховано проценти за користування кредитом	951	684	2700
	792	951	
Сплачено проценти за користування кредитом	684	311	27000
Погашено банківський кредит	601	311	84000

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Бухгалтерські проведення з придбання МНМА

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Придбання на умовах післяплати платником ПДВ			
Оприбуткований монітор (= 4999×5/6)	153	631	4165,83
Відображено розрахунки з ПДВ до реєстрації податкової накладної постачальником (=4999/6)	6442*	631	833,17
Відображена сума податкового кредиту з ПДВ після реєстрації податкової накладної	641	6442	833,17
Відображена сума витрат на доставку щодо монітора (=96×5/6)	153	631	80,00
Відображено розрахунки з ПДВ до реєстрації податкової накладної постачальником послуги з доставки (=96/6)	6442	631	16,00
Відображена сума податкового кредиту з ПДВ по доставці після реєстрації податкової накладної постачальником	641	6442	16,00
Сплачена вартість монітора постачальнику	631	311	4999,00
Сплачена вартість доставки постачальнику послуги	631	311	96,00
Введено в експлуатацію принтер за первісною вартістю (=4165,83+80,00=4245,83)	112	153	4245,83
Придбання на умовах попередньої оплати платником ПДВ			
Здійснена попередня оплата вартості монітора	371	311	4999,00
Відображено право на податковий кредит з ПДВ до реєстрації податкової накладної постачальником (=4999/6)	6442	6443*	833,17
Відображений податковий кредит з ПДВ після реєстрації податкової накладної	641	6442	833,17
Оприбуткований монітор (= 4999×5/6)	153	631	4165,83
Відображені розрахунки з ПДВ (=4999/6)	6443	631	833,17
Відображена сума витрат на доставку щодо монітора (=96×5/6)	153	631	80,00
Відображено розрахунки з ПДВ до реєстрації податкової накладної постачальником (=96/6)	6442	631	16,00
Відображена сума податкового кредиту з ПДВ по доставці після реєстрації податкової накладної	641	6442	16,00
Сплачена вартість доставки постачальнику послуги	631	311	96,00
Введено в експлуатацію принтер за первісною вартістю (=4165,83+80,00=4245,83)	112	153	4245,83
Здійснений взаємозалік заборгованостей	631	371	4999,00
*6442 – рахунок для обліку податкового кредиту по ще незареєстрованим податковим накладним; 6443 – рахунок для обліку розрахунків з ПДВ при попередній оплаті.			

За кредитом рахунку 11 відображаються вибуття інших необоротних

матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки.

За кредитом рахунку 11 відображаються вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки

На рис. 2.5 зображено три основні групи вибуття основних засобів та можливі причини їх виникнення.

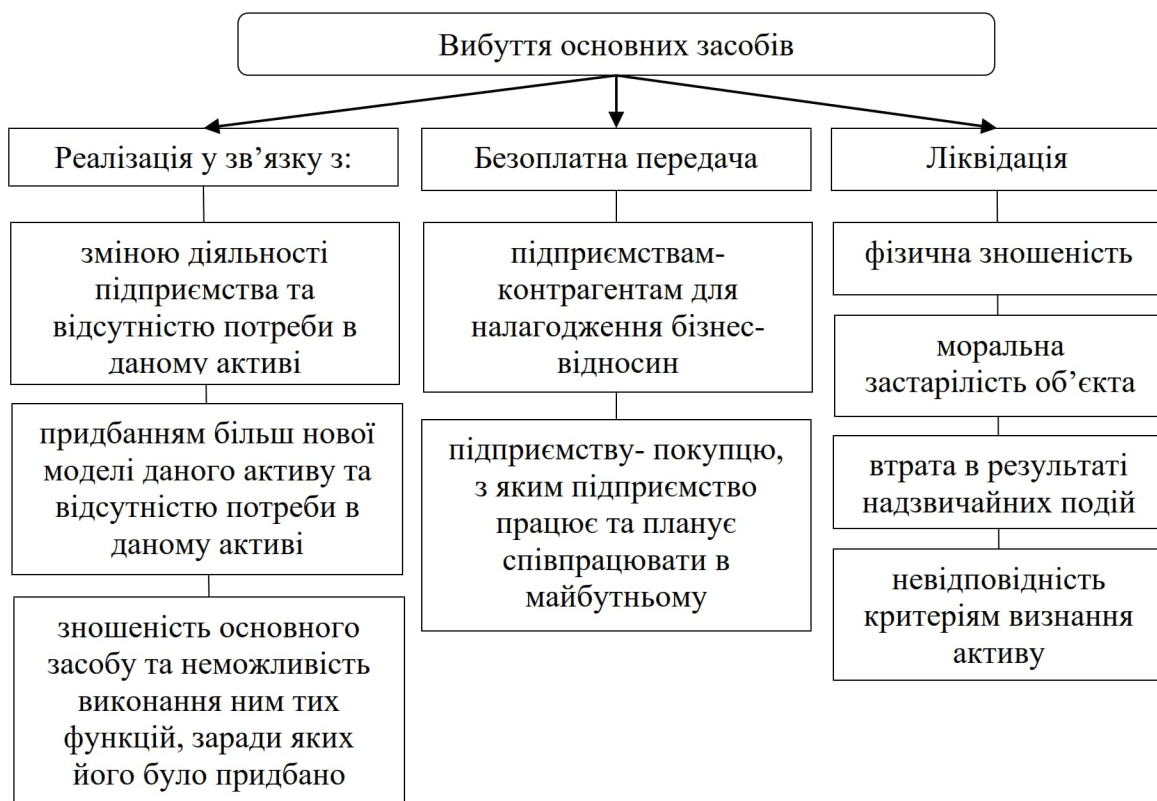

Рис. 2.5. Основні способи вибуття основних засобів

Першою групою є реалізація, підприємство може реалізувати основні засоби у зв'язку зі зміною власної діяльності, якщо підприємство вирішує кардинально змінити вид економічної діяльності, потреба в більшості основних засобах, а інколи й взагалі у всіх основних засобах відпадає, саме тому підприємство може їх реалізувати.

Науково-технічний прогрес сьогодні не стоїть на місці, з'являються нові та удосконалені моделі різноманітних верстатів, машин, агрегатів тощо. Якщо

підприємство має фінансову можливість оновлення власної технологічної лінії, для покращення якості та швидкості виготовлення продукції воно може придбати більш модернізовану модель обладнання, а стару, проте в непоганому робочому стані модель воно може реалізувати.

Одним із форм вибуття необоротних матеріальних активів на ПАФ «XXXX» є його реалізація за грошові кошти, при якій такий актив переводиться до групи необоротних активів, утримуваних для продажу.

Період завершення продажу може бути продовжено на строк більше одного року в разі, якщо це зумовлено обставинами, які перебувають поза контролем підприємства, яке продовжує виконувати план продажу. Передумови для визнання активів утримуваними для продажу зображені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Передумови для визнання активів утримуваними для продажу

Передумови для визнання активів утримуваними для продажу:	Економічні вигоди сподіваються отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням
	Вони готові до продажу в їх теперішньому стані
	Їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу
	Умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів
	Здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема, якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості

Якщо необоротні матеріальні активи відповідають одночасно всім п'яти критеріям визнання, їх переводять зі складу відповідних груп необоротних активів до складу оборотних матеріальних активів (товарів), на субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» за нижчою з двох вартостей: залишковою вартістю активу чи чистою вартістю реалізації при цьому на такі необоротні активи припиняється нараховуватися амортизація.

На підприємстві управлінці склали переконливий план-графік щодо

продажу демонтованої виробничої лінії, який засвідчує, що з високою ймовірністю її реалізують найближчими 6 місяцями.

Приклад. Первісна вартість такої лінії, яку раніше обліковували у складі основних засобів, дорівнює 500 тис. грн, накопичена амортизація - 200 тис. грн, справедлива вартість за вирахуванням витрат на продаж - 250 тис. грн. Під час первісного визнання необоротного активу, утримуваного для продажу, бухгалтер здійснив такі проведення (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Господарські операції з необоротними активами

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунку		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
Списано накопичену амортизацію	131	104	200000,00
Переведено виробничу лінію до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286	104	250000,00
Визнано витрати на суму перевищення балансової вартості над справедливою вартістю необоротного активу, утримуваного для продажу (первісне визнання за справедливою вартістю)	949	104	50000,00

Всі господарські операції заповнюються у ПАФ «XXXX» в електронних документах з використанням програмного бухгалтерського продукту «1С: Бухгалтерія 8.3», автоматично реєструються у Повному журналі господарських операцій та розносяться до аналітичних відомостей та журналів-ордерів по відповідних рахунках, а з них до Головної книги та Оборотно-сальдової відомості (додаток Г).

У фінансовій звітності необоротні активи знаходять своє відображення у бухгалтерському балансі – Звіті про фінансовий стан, а більш детально розкриваються у примітках до нього (табл. 2.8).

Існує декілька підходів:

- найбільш типовий – необоротні активи розкриваються окремим розділом активів. За НП(С)БО – завжди першим; за МСФЗ – як правило, першим, хоча довгострокові активи можуть бути й другим;

- лише у фінансових установ, наприклад банків, – необоротні/оборотні активи не розділяються взагалі й наводяться єдиним списком в перемішку. Однак здійснюється це у порядку убунання ліквідності.

Таблиця 2.8

Вплив господарських операцій з вибуття основних засобів на фінансовий стан і результати діяльності підприємства

Зміст господарської операції	Вплив на фінансовий стан і результати діяльності підприємства
Безоплатна передача	На величину витрат від безоплатної передачі основних засобів зменшується чистий прибуток або нерозподілений прибуток минулих років. Зменшується вартість необоротних активів.
Внесок до статутного капіталу іншого підприємства	На вартість переданих основних засобів збільшуються інвестиції підприємства.
Продаж	Формується фінансовий результат від іншої реалізації, який збільшує прибуток підприємства. Зменшується розмір основних засобів, підвищується ліквідність балансу. Однак оцінка цієї операції повинна перш за все відбуватися з точки зору виробничої потреби підприємства в об'єктах основних засобів, що реалізуються, можливості їх заміщення іншими.
Ліквідація	Фінансовий результат визначається за кожним об'єктом, що ліквідується. При цьому підприємство, як правило, отримує збитки, які можуть бути зменшені на суму матеріальних цінностей, отриманих від ліквідації.

Так як необоротні активи підприємства, як правило, менш ліквідні, то вони опиняються зазвичай у кінці списку активів у такому балансі.

2.3. Податкові аспекти обліку операцій з руху необоротних матеріальних активів

За даними з податкових реєстрів України підприємство ПАФ «XXXX», Перебуває на обліку в органах доходів та зборів, зафіксовано що по реєстру «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера» на 15.05.2022 р. не має податкового боргу, Дійсне свідоцтво ПДВ в реєстрі платників ПДВ і Відсутня

реєстрація в Реєстрі неприбуткових установ та організацій.

Введення податкового обліку передбачено для формування повної та достовірної інформації щодо господарських операцій, які здійснені ПАФ «XXXX» впродовж звітного періоду

У податковому обліку слід орієнтуватися на норми пп. 14.1.138 ПКУ, відповідно до якого всі основні засоби та інші необоротні матеріальні активи розподілені на 16 груп. Наразі особливої уваги заслуговує питання нарахування податкової амортизації основних засобів. Дві амортизації (у бухгалтерському та податковому обліку) нараховують тільки суб'єкти господарювання, платники на загальній системі оподаткування, які застосовують податкові різниці.

При безоплатній передачі об'єктів необоротних матеріальних активів виникає необхідність нарахувати за такою операцією податкові зобов'язання. Базу оподаткування в цьому випадку визначають за загальними правилами, а саме: виходячи з договірної вартості об'єкта необоротних матеріальних активів, але не нижче його балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерському обліку, що склалася на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюється така передача (п. 188.1 ПКУ).

Складається 2 податкових накладні:

1) «звичайна» - на суму, розраховану виходячи з фактичної (нульової) ціни постачання (реєструється на покупця);

2) з типом причини «15» - на суму, розраховану виходячи з перевищення балансової (залишкової) вартості на початок місяця передачі необоротних матеріальних активів над фактичною ціною, тобто на суму мінімальної бази (реєструється «на себе»).

Фінансовий результат до оподаткування необхідно:

- збільшити на суму залишкової вартості виробничого/невиробничого об'єкта необоротних матеріальних активів, визначену за бухгалтерського обліковими правилами (абзаци четвертий і п'ятий п. 138.1 ПКУ);

- зменшити на суму залишкової вартості виробничого об'єкта необоротних матеріальних активів, визначену за податковими правилами (абзац

третій п. 138.2 ПКУ).

Отже, зміни в податковому законодавстві, значно підвищили рівень гармонізації бухгалтерського та податкового обліку основних засобів, зокрема: майже однотипна їх класифікація, ідентичність методів нарахування амортизації, правила визначення залишкової вартості, а також визначення витрат поліпшення свідчить про наближення правил податкової та обліково-аналітичної систем обліку в частині обліку основних засобів та порядку нарахування на них амортизації. Наразі залишились невирішеними низка питань, зокрема: вартісного критерію об'єктів основних засобів, формування ліквідаційної вартості основних засобів та інші.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Одним із інструментів з'ясування реальної конкурентоспроможності ПАФ «XXXX» є аналіз його фінансового стану. Аналіз фінансового стану навіть високорентабельного підприємства, яким є ПАФ «XXXX» є постійною необхідністю, оскільки не можна вести господарство без аналізу його доходів та витрат. Це важливо завжди, а тим більше, нині – в умовах воєнного стану. Для оцінки фінансового стану доцільно використовувати фінансовий аналіз. Фінансовий аналіз – це метод оціни та прогнозування фінансового стану підприємства. Його зміст визначається предметом, метою та завданням, які він дозволяє вирішити.

Мета фінансового аналізу ПАФ «XXXX» – інформаційно забезпечувати прийняття рішень, на які істотно впливають фактичні та прогнозовані дані про його фінансовий стан.

Основними джерелами аналітичної інформації ПАФ «XXXX» є дані бухгалтерського обліку за розрахунками результатів діяльності, показники фінансової звітності, форма 50 с-г «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств», форма № 21 «Звіт про реалізацію продукції сільського господарства».

Тож, використовуючи фінансову та статистичну звітність ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр., здійснимо фінансово-економічний аналіз діяльності (додаток Д, Е, Ж).

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану є аналіз майнового стану. Це одна з характеристик фінансового стану ПАФ «XXXX», за допомогою якої оцінюється склад, розміщення, структура та динаміка активів (майна).

Аналіз майна ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр. проведемо з використанням даних табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр.

(станом на кінець року)

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	31474	100,0	47302	100,0	51247	100,0	+19773	+62,8
1. Необоротні активи	17328	55,1	17790	37,6	20630	40,3	+3302	+19,1
1.1. Основні засоби	17244	54,8	16371	34,6	20346	39,7	+3102	+18,0
2. Оборотні активи	14146	44,9	29512	62,4	30617	59,7	+16471	У 2,2 р.
2.1. Запаси	11357	36,1	20947	44,3	23704	46,3	+12347	У 2,1 р.
2.1.1. Вироб- ничі запаси	162	0,5	2555	5,4	1269	2,5	+1107	У 7,8 р.
2.1.2. Незавер- шене виробництво	857	2,7	1955	4,1	1956	3,8	+1099	У 2,3 р.
2.1.3. Готова продукція та товари	10338	32,8	16437	34,7	20479	40,0	+10141	+98,1
2.2. Поточні біологічні активи	19	0,1	42	0,1	39	0,1	+20	У 2,1 р.
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	225	0,7	3069	6,5	4148	8,1	+3923	У 18,4 р.
2.4. Грошові кошти	941	3,0	3806	8,0	1058	2,1	+117	+12,4
2.5. Витрати майбутніх періодів	1604	5,1	1573	3,3	1494	2,9	-110	-6,9
2.6. Інші оборотні активи	-	-	75	0,2	174	0,3	+174	X

Аналіз майнового стану показав, що у 2022 році вартість майна ПАФ «XXXX» порівняно з 2020 роком зросла на 19 млн. 773 тис. грн або на 62,8 %. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, збільшилась на 3 млн. 302 тис. грн, або на 19,1 %.

Вартість оборотних активів ПАФ «XXXX» збільшилась у 2022 році порівняно з 2020 роком на 16 млн. 471 тис. грн, або у 2,2 рази.

Зростання відмічено у вартості запасів на 12 млн. 347 тис. грн, або у 2,1 рази, які представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами.

Підвищення відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 3 млн. 923 тис. грн, або у 18,4 рази та по вартості незавершеного виробництва на 1 млн. 99 тис. грн, або у 2,3 рази.

Також зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 117 тис. грн, або на 12,4 %. Вартість інших оборотних активів збільшилась на 174 тис. грн, або на 96,5 %. Зменшилась вартість витрат майбутніх періодів на 110 тис. грн, або на 6,9 %.

У структурі майна ПАФ «XXXX» за 2021 - 2022 рр. переважає питома вага оборотних активів – 62,4 % та 59,7 %. У 2020 – питома вага необоротних активів – 55,1 %.

ПАФ «XXXX» формує свої активи за рахунок власних і залучених джерел (капіталу), що визначаються як його пасиви. До пасивів балансу відносяться власний капітал і зобов'язання. Аналіз динаміки та структури джерел формування капіталу ПАФ «XXXX» відображено у табл. 3.2.

Аналіз даних табл. 3.2 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2022 р. збільшилась порівняно з 2020 р. на 17 млн. 359 тис. грн або на 51,2 %.

Сума власного капіталу підприємства зросла на 8 млн. 549 тис. грн або на 37,3 %, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума зобов'язань та забезпечень ПАФ «XXXX» у 2022 році порівняно з 2020 роком збільшилась на 8 млн. 810 тис. грн, або на 80,2 % за рахунок суми

поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

У структурі пасивів ПАФ «XXXX» протягом 2020 – 2022 рр. переважає питома вага власного капіталу підприємства – 67,6 %, 66,2 % та 61,4 %.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	33888	100,0	47302	100,0	51247	100	+17359	+51,2
1. Власний капітал	22904	67,6	31318	66,2	31453	61,4	+8549	+37,3
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	846	2,5	846	1,8	846	1,7	-	х
1.2. Нерозподілений прибуток	20188	59,6	28602	60,5	28737	56,1	+8549	+42,3
2. Зобов'язання і забезпечення	10984	32,4	15984	33,8	19794	38,6	+8810	+80,2
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	5167	15,2	1504	3,2	506	1,0	-4661	-90,2
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	5817	17,2	14480	30,6	19288	37,6	+13471	У 3,3 р.
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	579	1,7	1094	2,3	1032	2,0	+453	+78,2

Ліквідність поточних активів є головним фактором, який визначає ступінь ризику вкладень в оборотні активи.

За ознакою рівня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові кошти, активи підприємства поділяються на 4 групи: високоліквідні, або найбільш ліквідні активи (А1); середньоліквідні, або активи, що швидко реалізуються (А2); низьколіквідні, або активи, що повільно реалізуються (А3); важколіквідні, або активи, що важко реалізуються (А4).

Проведемо аналіз динаміки та структури активів ПАФ «XXXX» за рівнем ліквідності у табл. 3.3. Аналіз активів за рівнем ліквідності ПАФ «XXXX» показав, що їх вартість збільшилась у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 19 млн. 773 тис. грн, або на 62,8 %.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності ПАФ «XXXX»
за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Високолік- відні активи	941	3,0	3806	8,0	1058	2,1	+117	-0,9	+12,4
2. Середньо- ліквідні активи	225	0,7	3144	6,7	4322	8,4	+4097	+7,7	У 19,2 р.
3. Низько- ліквідні активи	11376	36,1	20989	44,4	23743	46,3	+1236 7	+10,2	У 2,1 р.
4. Важко- ліквідні, або активи, що важко реалізуються	18932	60,2	19363	40,9	22124	43,2	+3192	-17	+16,9
Разом	31474	100,0	47302	100,0	51247	100,0	+1977 3	X	+62,8

У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 117 тис. грн. або на 12,4 % рази та низько-ліквідних активів – 12 млн. 367 тис. грн, або у 2,1 рази. Зростання також відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 4 млн. 97 тис. грн, або у 19,2 рази. Зростання також відмічено по вартості важко-ліквідних на 3 млн. 192 тис. грн, або на 16,9 %.

У структурі активів підприємства за 2021 - 2022 рр. переважала частка низько-ліквідних активів – 44,4 % та 46,3 %. У 2020 році переважала частка важко-ліквідних активів – 60,2 %.

За ознакою терміновості оплати пасиви балансу, або зобов'язання, поділяються на 4 групи: найбільш термінові зобов'язання, або негайні пасиви

(ПІ); короткострокові зобов'язання, або короткострокові пасиви (П2); довгострокові зобов'язання, або довгострокові пасиви (П3); постійні зобов'язання, або постійні пасиви (П4).

Проведемо аналіз динаміки та структури зобов'язань ПАФ «XXXX» за терміновістю у табл. 3.4. Аналіз пасивів за терміном оплати ПАФ «XXXX» показав, їх сума у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 17 млн. 359 тис. грн, або на 51,2 %, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які зросли на 524 тис. грн, або на 75,2 %.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю
ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	697	2,1	1405	2,9	1221	2,4	+524	+0,3	+75,2
2. Короткострокові зобов'язання	5120	15,1	13000	27,5	18000	35,1	+12880	+20,0	у 3,5 р.
3. Довгострокові зобов'язання	5167	15,2	1504	3,2	506	1,0	-4661	-14,2	-90,2
4. Постійні пасиви	22904	67,6	31393	66,4	31520	61,5	+8616	-6,1	+37,6
Разом	33888	100,0	47302	100,0	51247	100,0	+17359	X	+51,2

Збільшення відмічено по вартості короткострокових зобов'язань на 12 млн. 880 тис. грн або у 3,5 рази та постійних пасивів, що збільшилися 8 млн. 616 тис. грн, або на 37,6 %. Зниження відмічено по вартості довгострокових зобов'язань на 4 млн. 661 тис. грн, або на 90,2 %.

У структурі пасивів ПАФ «XXXX» протягом 2020 - 2022 рр. переважає частка постійних пасивів – 67,6 %, 66,4 % та 61,5 %.

Оцінка ліквідності ПАФ «XXXX» представлено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Оцінка ліквідності балансу
ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр., тис. грн.

Умовні позна- чення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2020	2021	2022
A1-П1	Високоліквідних активів	244	2401	-163
A2-П2	Середньоліквідних активів	-4895	-9856	-13678
A3-П3	Низьколіквідних активів	6209	19485	23237
	Разом	+3972	+12030	+9396

Отже, аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ПАФ «XXXX» має ознаки ліквідного.

Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу ПАФ «XXXX», використовуючи дані табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники структури джерел формування капіталу
ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр.

Показники	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+; -) 2022 р. до 2020 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,676	0,662	0,614	-0,062
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,324	0,338	0,386	+0,062
Коефіцієнт фінансового ризик	<1	0,480	0,510	0,629	+0,150
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	2,085	1,959	1,589	-0,496

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості ПАФ «XXXX» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітного року частка власного капіталу у валюті балансу становить 61,4 %, це на 0,114 пункт більше порівняно з нормативом. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився відповідно з 0,324 до 0,386 (при нормативі <0,5), що свідчить про зниження рівня фінансової незалежності

підприємства від кредиторів. Позитивними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику зріс з 0,480 у 2020 році до 0,629 у 2022, при нормативі < 1 .

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2022 року є вище нормативного – на 0,589 пункти. В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ПАФ «XXXX» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів. Використаємо дані табл. 3.7 для оцінки платоспроможності ПАФ «XXXX» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.7

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр.

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.
		2020	2021	2022	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$>0,2$	0,162	0,263	0,055	-0,107
Проміжний коефіцієнт покриття	$>0,7$	0,200	0,480	0,279	+0,078
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	2,432	2,038	1,587	-0,844
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,162	0,263	0,055	-0,107
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	2,253	1,724	1,418	-0,835

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності є нижче нормативного на 0,145 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства не мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,055 грн. грошових коштів). Проміжний коефіцієнт покриття є нижче нормативного у 2022 році на 0,421 пункти. Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2022 року 0,279 грн (при нормативі $\geq 0,7$).

Загальний коефіцієнт покриття є вище нормативного протягом

2022 року. На 1 грн поточних зобов'язань у 2022 р. припадає 1,587 грн оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$). Отже, аналіз розрахованих показників, які характеризують фінансовий стан досліджуваного підприємства свідчать про його ліквідність та платоспроможність. Показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ПАФ «XXXX» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів.

3.2. Аналіз наявності, динаміки та стану необоротних матеріальних активів

Інформаційною базою при проведенні оцінки стану активів підприємства слугують наступні джерела інформації: форма № 2, 1, 5. Модель оцінки активів підприємства представлено на рис. 3.1.

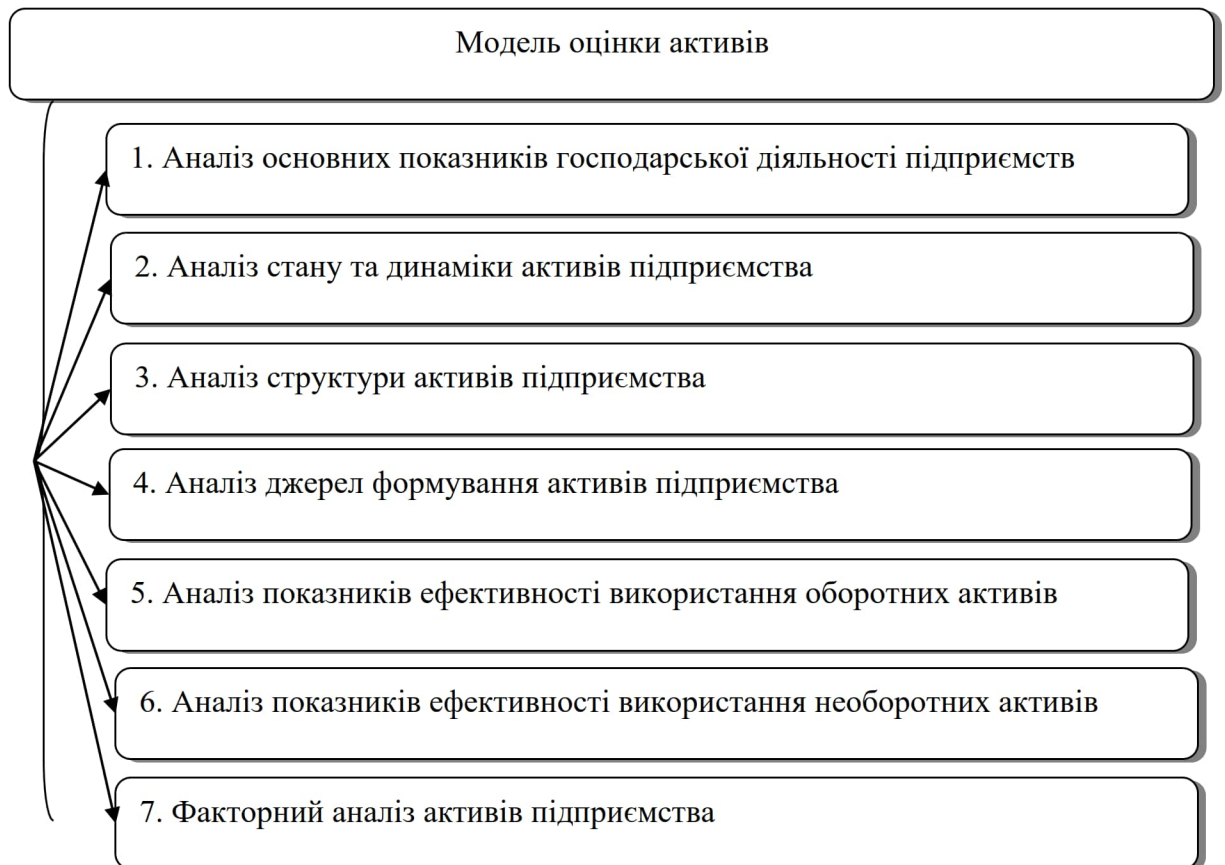

Рис. 3.1. Модель оцінки активів підприємства

Управління активами є важливим моментом будь-якої господарської діяльності, а в сучасних економічних умовах ці питання мають першорядне значення. Тому процес аналізу стану активів компанії є особливо важливим в сучасних кризових умовах господарювання.

Метод оцінки стану активу повинен відповідати заявленим цілям і включати відповідні інструменти.

Основна інформація щодо стану, динаміки, структури та джерел формування активів підприємства представлені у Формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Отже, відповідно до даної форми звітності здійснимо аналіз активів ПАФ «XXXX» (рис. 3.2).

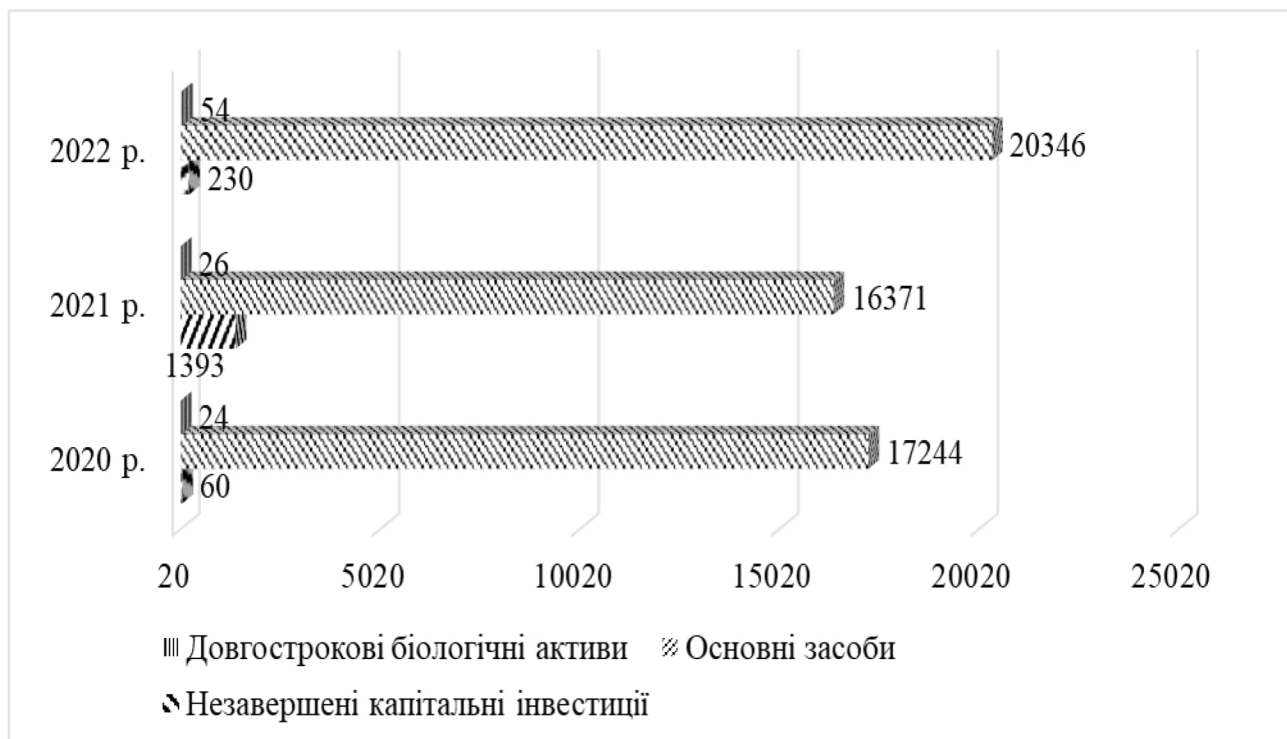

Рис. 3.2. Ілюстративне зображення динаміка та складу необоротних активів ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Отже, аналіз необоротних матеріальних активів передбачає:

- процес вивчення основних показників діяльності підприємства дасть можливість судити про загальний стан підприємства та виявити позитивні та негативні моменти, а також вузькі місця в діяльності;
- аналіз стану активів підприємства та динамічного аналізу дозволить

вивчити динаміку в цілому та кожного компонента за останні три роки;

- аналіз структури активів підприємства включає оцінку їх фактичної вартості шляхом вивчення динаміки їх змін;

- аналіз джерел походження активів підприємства, включаючи визначення всіх джерел активів підприємства та оцінку розміру кожного джерела;

- аналіз показників ефективності використання необоротних матеріальних активів передбачає оцінку навчального року та динаміки його змін, визначення комплексних показників ефективності.

Отже, за даними рис. 3.2 вартість необоротних активів завантаженості за збільшилася на 3 млн. 302 тис. грн або на 19,1 % за рахунок вартості основних засобів, що зросли на 3 млн. 102 тис. грн або на 18 %.

Зросла сума незавершених капітальних інвестицій на 170 тис. грн або у 3,8 рази. Збільшення відмічено по вартості довгостроковових біологічних активів на 2 млн. 30 тис. грн або у 2,3 рази.

У структурі необоротних активів ПАФ «XXXX» (рис. 3.2) протягом досліджуваних років переважає частка основних засобів, на кінець 2022 р. вона склала 98,6 %.

Як показують попередні розрахунки, важливою складовою майна ПАФ «XXXX» є основні засоби, тому у табл. 3.8 проаналізуємо динаміку, склад та структуру основних засобів.

За даними табл. 3.8 первісна вартість основних засобів ПАФ «XXXX» збільшилася у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 7 млн. 517 тис. грн, або на 31,5 % за рахунок наступних складових: вартості будинків та споруд на 379 тис. грн, або на 10,4 %, машин та обладнання (придбання прес-пакувальника, сортових механізмів) на 6 млн. 504 тис. грн, або на 35,2 %, транспортних засобів (придбання борони, жатки, комбайна тощо) на 317 тис. грн, або на 29,8 %, малоцінних необоротних матеріальних активів на 174 тис. грн або на 84,1 %. Вартість інструментів, приладів та інвентарю зменшилась на 11 тис. грн або на 5,2 %.

Динаміка та структура основних засобів (за первісною вартістю)**ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр.**

Вид основних засобів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни 2022 р. до 2020 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	пито мої ваги, п.п.	у %
1. Земельні ділянки	15	0,0	15	0,1	15	0,0	-	х	Х
2. Будинки та споруди	3639	15,3	3867	15,4	4018	12,8	+379	-2,5	+10,4
3. Машини та обладнання	18454	77,4	19140	76,2	24958	79,7	+6504	+2,3	+35,2
4. Транспортні засоби	1062	4,5	1379	5,5	1379	4,4	+317	-0,1	+29,8
5. Інструменти, прилади, інвентар	210	0,9	199	0,8	199	0,6	-11	-0,3	-5,2
6. Інші основні засоби	253	1,1	238	0,9	407	1,3	+154	+0,2	+60,9
7. Малоцінні необоротні матеріальні активи	207	0,8	280	1,1	381	1,2	+174	+0,4	+84,1
Всього	23840	100	25118	100	31357	100	+7517	х	+31,5

У структурі основних засобів (рис. 3.3) ПАФ «XXXX» протягом досліджуваних років переважає частка машин та обладнання, на кінець 2022 р. склала 79,7 %, що на 2,3 пункти більше порівняно з 2020 роком.

Позитивним є те, що у структурі переважає активна частка основних засобів. Всі інші складові є незначними в загальній величині основних засобів на підприємстві. Метою проведення аналізу інвестицій в основні засоби є вибір найбільш ефективних і реальних інвестиційних проєктів та обґрунтування програм їх реалізації. Основними завданнями аналізу інвестицій в основні засоби ПАФ «XXXX» є: 1) загальна оцінка інвестиційних потреб в основні засоби; 2) вибір напрямів інвестиційної діяльності та інвестиційних проєктів в основні засоби підприємств; 3) аналіз форм інвестування та їх ризику; 4) аналіз

ефективності інвестиційних проектів в основні засоби та розробка заходів поліпшення інвестиційної діяльності підприємств.

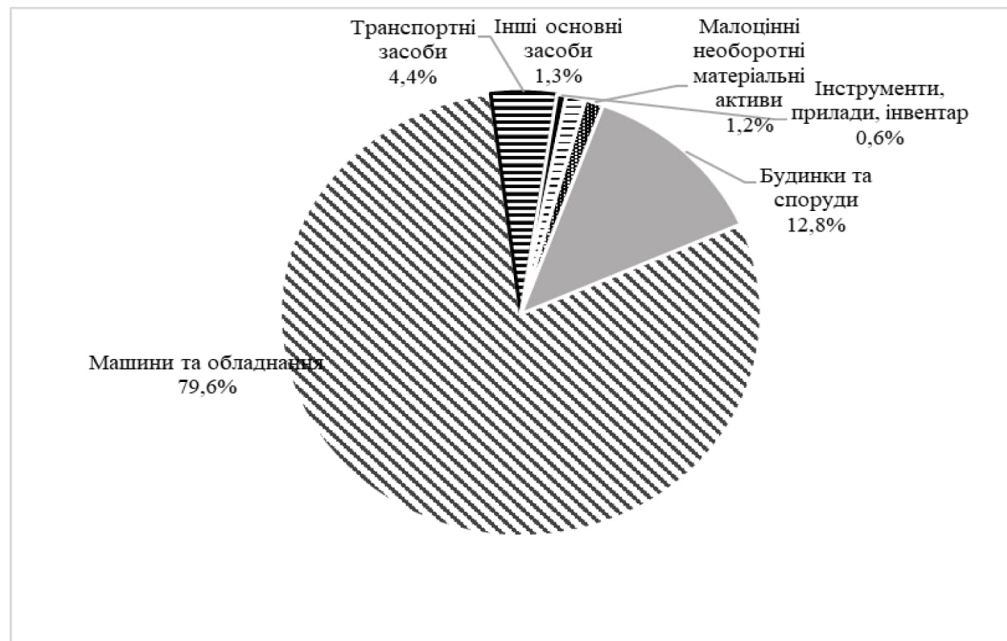

Рис. 3.3. Структура основних засобів ПАФ «XXXX» (на 31.12.2022 р.), %

Аналіз динаміки та структури капітальних інвестицій ПАФ «XXXX» за 2020 – 2022 рр. представлено на рис. 3.4.

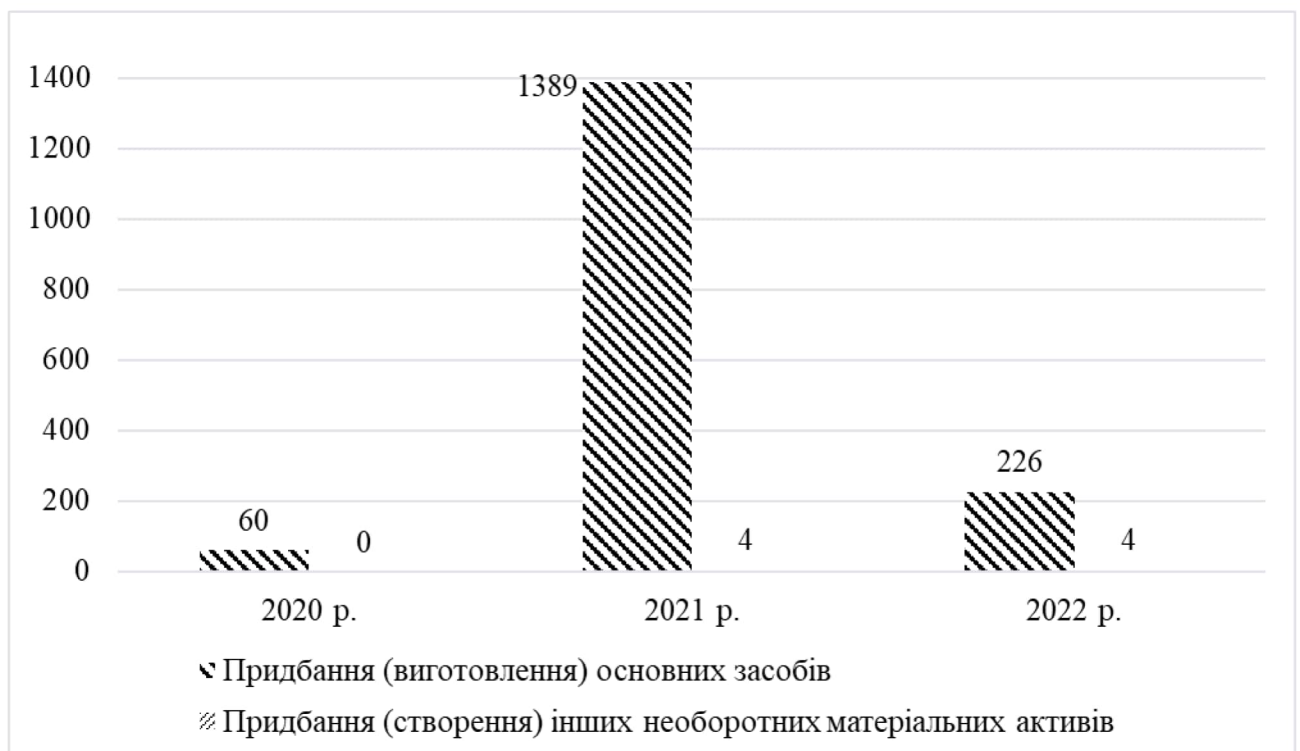

Рис. 3.4. Ілюстративне зображення динаміки та структури капітальних інвестицій ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 рр.

Аналіз складу та структури капітальних інвестицій ПАФ «XXXX» показав, що їх загальна у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 170 тис. грн, або у 3,8 рази. У складі капітальних інвестицій зростання відмічено по вартості інвестицій у придбання інших необоротних матеріальних активів на 4 тис. грн. Збільшення відмічено по вартості придбання основних засобів на 166 тис. грн, або у 3,8 рази.

У структурі капітальних інвестицій ПАФ «XXXX» протягом 2022 та 2020 рр. переважає частка інвестицій у придбання основних засобів, відповідно 100 %, 99,7 % та 98,3 %. Зокрема, на рис. 3.5 представлено перелік основних засобів, які придбані для матеріально-технічного забезпечення процесу виробництва у 2019 році, 2021 - 2022 рр.

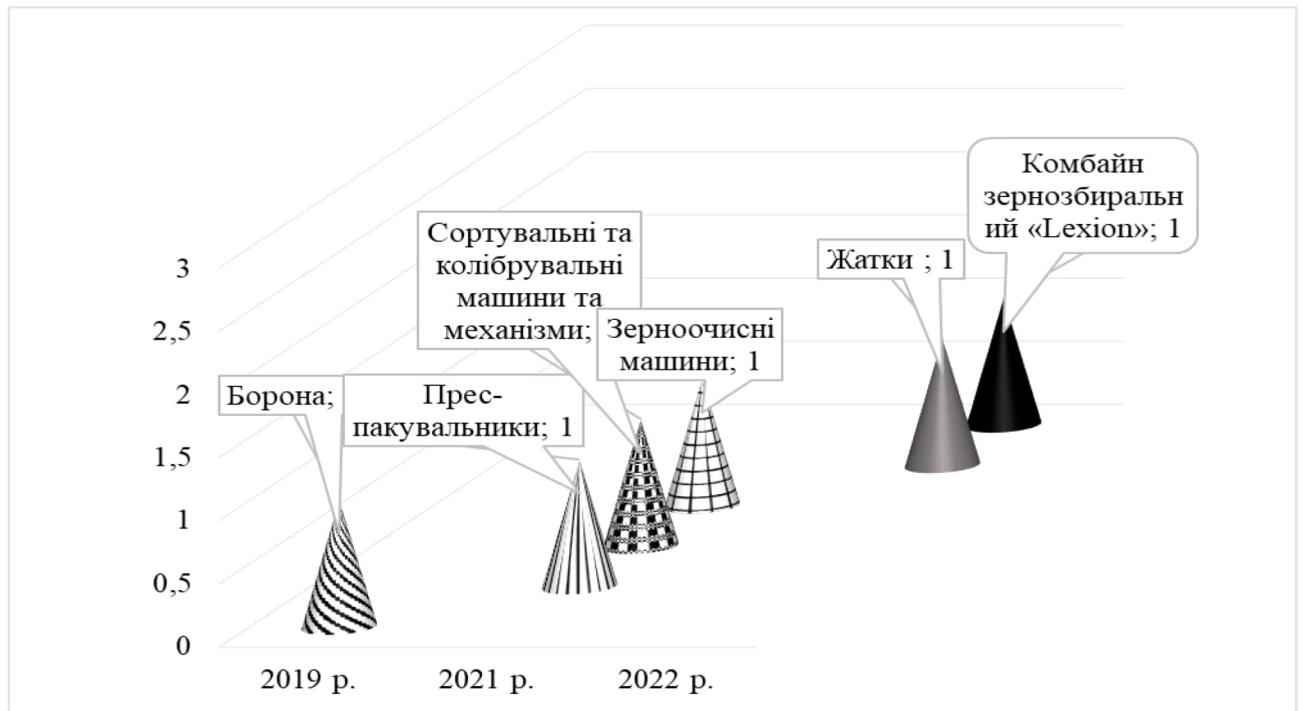

Рис. 3.5. Перелік основних засобів, які придбані для матеріально-технічного забезпечення процесу виробництва ПАФ «XXXX» у 2019 р., 2021 - 2022 рр., од.

Як свідчать дані про капітальні вкладення досліджуваного підприємства та врахувавши попередні розрахункові дані у частині динаміки основних засобів, доцільно провести аналіз динаміки та структури надходження та вибуття необоротних матеріальних активів досліджуваного підприємства.

Отже, за досліджуваний період, вартість основних засобів ПАФ «XXXX», що надійшли на підприємство зросла у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 5 млн. 919 тис. грн або у 19,5 рази за рахунок вартості майже всіх складових, окрім транспортних засобів, які знизились на 78 тис. грн та інструментів, приладів на 7 тис. грн.

У структурі надходження основних засобів ПАФ «XXXX» у 2020 - 2022 рр. переважає частка машин та обладнання – 46,9 % та 93,3 %. Щодо вибуття основних засобів, то у 2022 р. сума зменшилась на 109 тис. грн, або на 100 %. Оскільки сума надходжень більше, ніж вибуття, то можна говорити про позитивну тенденцію оновлення матеріально-технічної бази ПАФ «XXXX».

Таблиця 3.9

**Динаміка та структура надходження та вибуття основних засобів
ПАФ «XXXX» за 2020, 2022 рр.**

Вид основних засобів	2020 р.		2022 р.		Зміни 2022 р. до 2020 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
Надходження							
Будинки, споруди та передавальні пристрої	16	5,0	151	2,4	+135	-2,6	У 9,4 р.
Машини та обладнання	150	46,9	5818	93,3	+5668	+46,4	У 38,8 р.
Транспортні засоби	78	24,4	-	-	-78	X	-100
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	7	2,1	-	-	-7	X	-100
Інші основні засоби	-	-	169	2,7	+169	X	X
Малоцінні необоротні матеріальні активи	69	21,6	101	1,6	+32	-20	+46,4
Всього	320	100	6239	100	+5919	X	У 19,5 р.
Вибуття							
Будинки, споруди та передавальні пристрої	4		-	-	-4	X	X
Машини та обладнання	7		-	-	-7	X	
Транспортні засоби	-	-	-	-	-	X	X
Інструменти, прилади, інвентар	14		-	-	-14	X	-100
Інші основні засоби	52		-	-	-52	X	-100
Малоцінні необоротні матеріальні активи	32		-	-	-32	X	-100
Всього	109	100	-	-	-109	X	-100

Складність оцінки руху та інтенсивності використання основних засобів зумовлюється багатоаспектністю показників, використання яких є доцільним для проведення такого аналізу.

Наступним етапом для цілей дослідження є розрахунок показників ефективності використання основних засобів. Зміна обсягу та структури основних засобів обумовлена їх рухом – надходженням та вибуттям. Для аналізу інтенсивності руху основних засобів використовують такі показники: коефіцієнт оновлення; коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту.

У табл. 3.10 проведемо аналіз наявності, руху та стану необоротних активів ПАФ «XXXX», використавши дані розділу II «Основні засоби» ф. № 5 «Примітки до фінансової звітності».

Таблиця 3.10

Показники руху основних засобів ПАФ «XXXX» за 2020, 2022 рр.

Показники	2020 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.(+;-)	
			абсолютне	відносне, %
Вихідна інформація, тис. грн				
Вартість ОЗ на початок року	23629	25118	+1489	+6,3
Надійшло ОЗ за рік	320	6239	+5919	У 19,5 р.
Вибуло ОЗ за рік	109	-	-109	-100
Вартість ОЗ на кінець року	23840	31357	+7517	+31,5
Показники руху основних засобів				
Річний приріст ОЗ, тис. грн	211	6239	+6028	У 29,6 р.
Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,461	-	-0,461	х
Коефіцієнт надходження ОЗ	1,342	19,897	+18,555	х
Коефіцієнт приросту ОЗ	1,009	1,248	+0,239	х

Аналіз даних табл. 3.10 показав, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. вартість основних засобів ПАФ «XXXX» збільшилася, як на початок періоду на 1 млн. 489 тис. грн або 6,3 %, так і на кінець періоду на 7 млн. 517 тис. грн, або на 31,5 %.

Враховуючи випереджаючі темпи збільшення вартості на кінець року порівняно з даними на початок року, річний приріст основних засобів склав у 2020 р. – 211 тис. грн., у 2022 р. - 6 млн. 239 тис. грн.

Вартість надходження основних засобів у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 5 млн. 919 тис. грн, або у 19,5 рази, тоді як вартість вибуття зменшилась на 109 тис. грн, або на 100 %.

Для характеристики технічного стану необоротних матеріальних активів ПАФ «XXXX» важливим також є аналіз коефіцієнтів зносу та придатності. Для їх характеристики розглянемо дані рис. 3.6.

Аналіз показників зносу основних засобів досліджуваного підприємства показав, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. рівень зношеності основних засобів збільшився на 0,074 пункти.

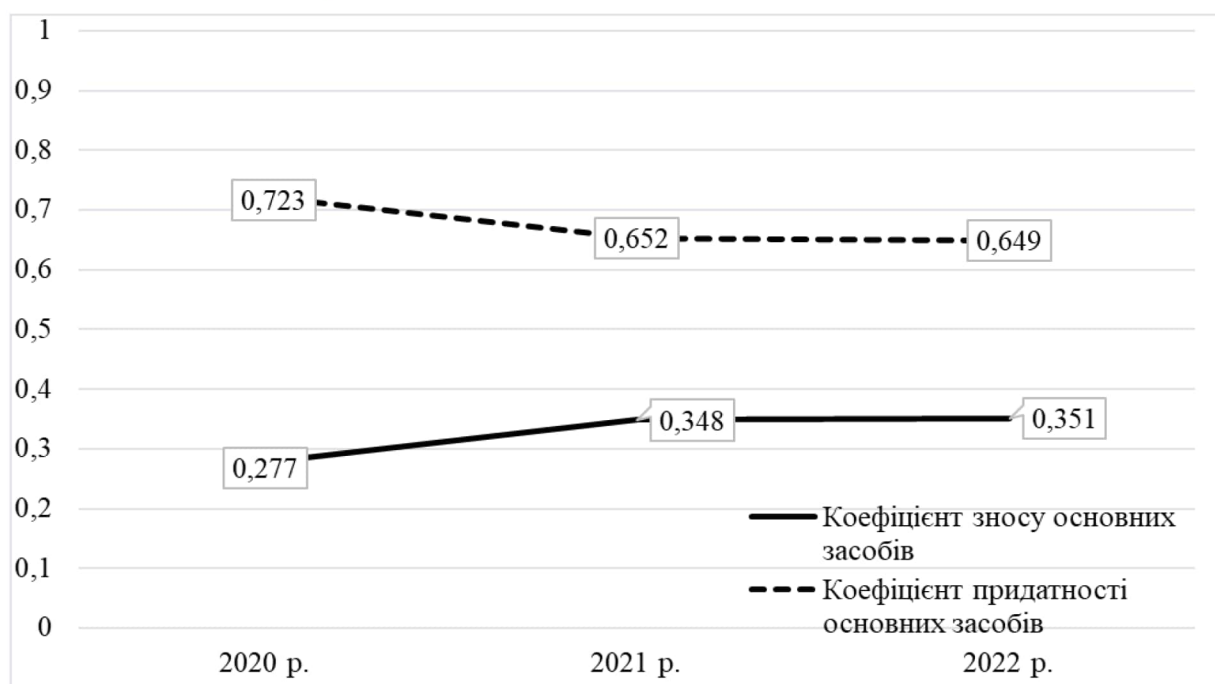

Рис. 3.6. Ілюстративне зображення динаміки коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів ПАФ «XXXX» за 2020 - 2022 р., пунктів

Доцільно зазначити, що рівень придатності основних засобів досліджуваного підприємства у 2020 р. є 0,723 пункти, у 2022 р. він знизився на 0,074 пункти і склав 64,9 %.

В цілому можна зробити висновок про позитивну динаміку показників функціонального стану та оновлення основних засобів ПАФ «XXXX» станом на кінець 2022 року.

3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів та шляхи її підвищення

Метою ефективного використання основних засобів за умови найбільш інтенсивного їх використання є пошук резервів підвищення їх віддачі. Ефективність використання основних засобів залежить від правильного застосування тих чи інших машин і обладнання, своєчасного ремонту, кількості виробленої продукції та багатьох інших факторів, а це в свою чергу, впливає на продуктивність праці на даному підприємстві, об'єкт випуску продукції, кінцеві результати діяльності господарюючого суб'єкту. До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів належать: фондівіддача; рентабельність основних засобів; прибутковість основних засобів. Розрахуємо дані показники та проаналізуємо наведені вище показники ефективного використання засобів у ПАФ «XXXX» у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Показники ефективності використання основних засобів ПАФ «XXXX» за 2020- 2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+;-)	
	2020	2021	2022	Абсолютне	відносне, %
Вихідна інформація					
Вартість основних засобів на кінець року, тис. грн	17244	16371	20346	+3102	+18,0
Загальний прибуток (збиток) від звичайної діяльності, тис. грн	2497	8414	165	-2332	-93,4
Вартість реалізованої продукції, тис. грн	12822	12800	22283	+9461	+73,8
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	2497	8414	135	-2362	-94,6
Середньорічна чисельність працюючих, осіб	41	41	45	+4	+9,8
Розрахункові показники					
Фондовіддача, грн	0,74	0,78	1,10	+0,36	+48,6
Фондомісткість, грн	1,34	1,28	0,91	-0,43	-32,1
Фондоозброєність, тис. грн/осіб	420	399	452	+32	+7,6
Рентабельність основних засобів, %	14,5	51,4	0,7	-13,8	X
Прибутковість основних засобів, %	14,5	51,4	0,8	-13,7	X

Проаналізувавши розраховані показники, можемо сказати, що у ПАФ «XXXX» за останні три роки спостерігається тенденція до підвищення фондovіддачі основних засобів, а саме від 0,74 грн в 2020 р. до 1,1 грн в 2022 р.

Відповідно показник фондомісткості зменшився на 0,43 пункти, тобто на 1 грн вартості реалізованої продукції припадало у 2020 р. 1,34 грн вартості основних засобів, у 2022 р. – 0,91 грн.

За рахунок переважаючого збільшення вартості основних засобів (на 18 %) порівняно зі збільшенням середньорічної чисельності працюючих на 4 особи, або на 9,8 % показник фондоозброєності збільшилися відповідно на 32 грн/осіб або на 7,6 %.

Показники рентабельності основних засобів мають тенденцію до зниження із 14,5 % до 0,7 %, що пов'язано із зменшенням суми чистого прибутку у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 94,6 %.

Отже, показники ефективності використання основних засобів є рентабельними, що пов'язано із отриманням чистого прибутку підприємства.

Важливими показниками ефективності використання основних засобів і запасів є їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості) основних засобів і запасів ПАФ «XXXX»:

$$PO33 = \frac{ФР}{ОЗ + З} \times 100 = \frac{ФР : ЧД}{ОЗ : ЧД + З : ЧД} \times 100 = \frac{РР}{КФ + КЗ}, \quad (3.1)$$

де РОЗЗ – загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів %, РР – рентабельність (збитковість) реалізації, %; КФ – коефіцієнт фондомісткості продукції; КЗ – коефіцієнт завантаженості запасів.

Отже, показник загальної рентабельності (збитковості) основних засобів і запасів визначається впливом трьох факторів: рентабельність (збитковість) реалізації; коефіцієнт фондомісткості продукції; коефіцієнт завантаженості запасів. Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проводиться за допомогою способу ланцюгових підстановок ПАФ «XXXX» у з використанням інформації табл. 3.12.

**Вихідна інформація для факторного аналізу загальної рентабельності
(збитковості) основних засобів і запасів ПАФ «XXXX»**

Показники	Умовні позна- чення	2020 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
				абсо- лютне	віднос- не, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), тис. грн	ФР	2497	165	-2332	-93,4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	19179	26400	+7221	+37,7
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	ОЗ	17754,5	18358,5	+604	+3,4
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	З	10430,5	22325,5	+11895	У 2,1 р.
Загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів, %	РОЗЗ	8,9	0,4	-8,5	X
Рентабельність (збитковість) реалізації, %	РР	13	0,6	-12,4	X
Коефіцієнт фондомісткості продукції	КФ	0,926	0,695	-0,231	X
Коефіцієнт завантаженості запасів	КЗ	0,544	0,846	+0,302	X

За даними табл. 3.14 проводиться розрахунок умовних показників загальної рентабельності виробничих фондів ПАФ «XXXX»,%:

$$РОЗЗ_{ум_1} = \frac{РР_1}{КФ_0} + КЗ_0 \quad (3.2)$$

$$РОЗЗ_{ум_1} = 0,6/0,926+0,544=1,19$$

$$РОЗЗ_{ум_2} = \frac{РР_1}{КФ_1} + КЗ_0 \quad (3.3)$$

$$РОЗЗ_{ум_2} = 0,6/0,695+0,544=1,17$$

Загальна зміна (+, -) загальної рентабельності основних засобів і запасів ПАФ «XXXX», пунктів:

$$\Delta РОЗЗ = РОЗЗ_1 - РОЗЗ_0. \quad (3.4)$$

$$\Delta РВФ = 0,4 - 8,9 = -8,5.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta PO_{33pp} = PO_{33ym1} - PO_{330}. \quad (3.5)$$

$$\Delta PO_{33pp} = 1,19 - 8,9 = -7,71,$$

2) коефіцієнта фондомісткості продукції:

$$\Delta PO_{33kf} = PO_{33ym2} - PO_{33ym1}. \quad (3.6)$$

$$\Delta PO_{33kf} = 1,17 - 1,19 = -0,02.$$

3) коефіцієнта завантаженості запасів:

$$\Delta PO_{33kz} = PO_{331} - PO_{33ym2}. \quad (3.7)$$

$$\Delta PO_{33kz} = 0,4 - 1,17 = -0,77.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PO_{33} = \Delta PO_{33pp} + \Delta PO_{33kf} + \Delta PO_{33kz}. \quad (3.8)$$

$$\Delta PBF = -7,71 - 0,02 - 0,77 = -8,5.$$

Загальна рентабельність основних засобів і запасів ПАФ «XXXX» знизилась з 8,9% у 2020 р. до 0,4% у 2022 р., тобто на 8,5 пункти, а саме: за рахунок збільшення коефіцієнта завантаженості запасів на 0,302 пункти, рентабельність основних засобів і запасів зменшилася на 7,71 пункти, за рахунок зниження рентабельності реалізації на 12,4 %, загальна рентабельність основних засобів і запасів зменшилась на 0,02 пункти; за рахунок зниження коефіцієнта фондомісткості продукції на 0,231 пункти, рентабельність основних засобів і запасів зменшилася на 0,77 пункти. Перевірка підтвердила правильність розрахунку. Основні напрямки підвищення ефективності використання основних засобів, на нашу думку, пов'язані з:

- а) технічним переозброєнням на базі впровадження гнучких виробничих систем;
- б) заміною застарілої техніки, модернізацією обладнання;
- в) механізацією допоміжних виробництв та обслуговуючих господарств;
- г) ліквідацією незадіяного обладнання;
- д) скороченням строків ремонту обладнання;
- е) покращенням забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
- є) розвитком матеріальної зацікавленості працівників, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва.

ВИСНОВКИ

Бухгалтерський облік та контроль необоротних матеріальних активів потребує удосконалення в методико-організаційних аспектах, а також узгодженості законодавчо-нормативних документів. Дослідження економічної сутності терміну необоротні матеріальні активи свідчить, що однозначного тлумачення їх змісту у літературних та нормативно-правових джерелах немає. Виходячи із цього, необхідним є узгодження нормативних актів України та введення єдиного загальноприйнятого терміну «необоротні матеріальні активи», яке б достатньою мірою розкривало його зміст.

Крім того, у НП(С)БО 7 наявні істотні розбіжності із міжнародними стандартами. Тому запропоновані шляхи удосконалення нормативної бази бухгалтерського обліку необоротних активів дозволять гармонізувати вітчизняний облік з міжнародними стандартами та зменшити невідповідності й проблемні питання обліку необоротних активів.

Провівши дослідження щодо системи нарахування зносу необоротних матеріальних активів в частині методичної, організаційної та технічної складових облікової політики підприємства запропоновано елементи облікової політики щодо амортизації необоротних матеріальних активів, що дасть можливість сформулювати відповідні положення облікової політики, для дієвої методики та ефективної організації ведення бухгалтерського обліку амортизації необоротних матеріальних активів.

Головною метою діяльності ПАФ «XXXX», як і кожного підприємства є одержання прибутку. Найбільшу питому вагу у структурі фінансових результатів підприємства займають доходи і витрати операційної діяльності. Дохід від реалізації зернових і технічних виступає основним джерелом прибутку, який забезпечує розвиток підприємства. Операційні витрати супроводжують процес реалізації товарів.

Аналіз ліквідності балансу ПАФ «XXXX» показав, що протягом досліджуваних років баланс має ознаки ліквідного. На 2022 рік фінансовий стан

ПАФ «XXXX» можна охарактеризувати як ліквідний та платоспроможний. Показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ПАФ «XXXX» є фінансово стійким та незалежним від кредиторів.

Аналіз руху, функціонального стану та ефективності використання основних засобів показав:

- у структурі необоротних активів протягом досліджуваних років переважає питома вага саме матеріальних активів, а саме основних засобів, на кінець 2022 р. - 98,6 %;

- первісна вартість основних засобів у 2022 р. проти 2020 р. зросла на 31,5 % за рахунок основних складових. Позитивною ознакою є перевага у складі основних засобів активної частини - машин та обладнання, на кінець 2022 р. вона становить 79,7 %;

- у структурі капітальних інвестицій ПАФ «XXXX» протягом досліджуваних років переважає частка інвестицій у придбання основних засобів. Наприклад у 2022 році було придбано жатку та зернозбиральний комбайн;

- коефіцієнт надходження основних засобів в рази переважає коефіцієнт вибуття, тоді як коефіцієнт придатності показав, що основні засоби придатні до використання на 65 %, тому можна охарактеризувати стан основних засобів функціонально задовільним.

В підсумку можна сказати, що облік ведеться на високому рівні, з дотриманням діючого законодавства. Але вивчивши деякі моменти обліку, відмітимо, що доцільно було б для ефективного ведення обліку зносу необоротних активів:

1. Приділяти увагу до визначення строку корисного використання та ліквідаційної вартості об'єктів необоротних активів.

2. Запропоновано оптимізувати оформлення інвентаризації через удосконалення Інвентаризаційного опису, однієї з форм підсумкових документів, яка має враховувати специфіку структури необоротних активів.

